

Nr 50.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag angående ändring i lagen den 29 juni 1946 (nr 431) om folkpensionering; given Stockholms slott den 7 februari 1947.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag angående ändring i lagen den 29 juni 1946 (nr 431) om folkpensionering.

GUSTAF.

Gustav Möller.

Förslag

till

Lag

angående ändring i lagen den 29 juni 1946 (nr 431) om folkpensionering.

Härigenom förordnas, att 4 § 1 mom., 5, 8, 9, 16, 28, 30, 31, 34, 35, 36, 37 och 38 §§ lagen den 29 juni 1946 om folkpensionering skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Gällande lydelse:)

4 §.

1 mom. Till envar som är berättigad till ålderspension utgår *allmän ålderspension*. Allmän ålderspension utgör för år räknat för gift pensionsberättigad, vars make jämväl åtnjuter folkpension eller *som uppbär* i 8 § omförmält hustrutillägg, 800 kronor samt för annan pensionsberättigad 1 000 kronor.

5 §.

Å vissa — — — — — Konungen meddelar.

Bostadstillägg utgår, — — — 600 kronor i grupp V.

Pensionsberättigad anses tillhöra den bostadskostnadsgrupp, inom vilken han är mantalsskriven; dock att för tillhörighet till någon av grupperna II—V fordras att den pensionsberättigade även de tre närmast föregående åren varit mantalsskriven å ort i den gruppen eller i grupp med högre nummer, såvida icke på grund av omständigheterna prövas skäligen i särskilt fall medgiva undantag härifrån.

(Föreslagen lydelse:)

4 §.

1 mom. Till envar som är berättigad till ålderspension utgår *allmän ålderspension*. Allmän ålderspension utgör för år räknat för gift pensionsberättigad, vars make jämväl åtnjuter folkpension eller *till vars hustru* i 8 § omförmält hustrutillägg *utgår*, 800 kronor samt för annan pensionsberättigad 1 000 kronor.

5 §.

Pensionsberättigad anses tillhöra den bostadskostnadsgrupp, inom vilken han är mantalsskriven; dock att för tillhörighet till någon av grupperna II—V fordras att den pensionsberättigade även de tre närmast föregående åren varit mantalsskriven å ort i den gruppen eller i grupp med högre nummer, såvida icke på grund av omständigheterna prövas skäligen i särskilt fall medgiva undantag härifrån. *Vistas pensionsberättigad stadigvarande å ort tillhörande bostadskostnadsgrupp med lägre nummer än den, inom vilken han är mantalsskriven, må förordnas att pensionen skall beräknas efter bestämmelserna för den lägre bostadskostnadsgruppen.*

(Gällande lydelse:)

8 §.

Till pensionsberättigad gift man, vars hustru ej åtnjuter folkpension, utgår *hustrutillägg*, därest hustrun fyllt sextio år och makarna varit gifta minst fem år. Hustrutillägget utgöres av tilläggspension och bostadstillägg, uppgående till samma belopp som hustrun skulle hava erhållit i form av sådana förmåner, därest hon varit berättigad till invalidpension. Är mannen berättigad till ålderspension, utgår *hustrutillägg* endast om det överstiger 200 kronor.

När särskilda skäl därtill föranleda må till pensionsberättigad som åtnjuter ålderspension utgå *hustrutillägg*, oaktat hustrun ej fyllt sextio år.

9 §.

För gift pensionsberättigad, vars make ej åtnjuter folkpension och som ej heller uppbär *hustrutillägg*, *skola* tilläggspension och bostadstillägg höjas, tilläggspensionen med en tredjedel och bostadstillägget med hälften.

16 §.

För pensionsberättigad som be- träffande sin eller sin makes inkomst eller egendom eller ekonomiska för- hållanden i övrigt åberopat oriktig uppgift av beskaffenhet att kunna påverka rätten till pension, ehuru skäligen kunnat fordras av honom att uppgiften varit riktig, skall an- sökning om tilläggspension, änkepen- sion, bostadstillägg eller särskilt bo- stadstillägg avslås och redan bevil- jad sådan förmån indragas; dock att, där ej annat finnes påkallat, viss tid

(Föreslagen lydelse:)

8 §.

Till pensionsberättigads hustru, som *själv* ej åtnjuter folkpension, utgår *hustrutillägg*, därest hustrun fyllt sextio år och makarna varit gifta minst fem år. Hustrutillägget utgöres av tilläggspension och bostadstillägg, uppgående till samma belopp som hustrun skulle hava erhållit i form av sådana förmåner, därest hon varit berättigad till invalidpension. Är mannen berättigad till ålderspension, utgår *hustrutillägg* endast om det överstiger 200 kronor.

När särskilda skäl därtill föranleda må, om mannen åtnjuter ålderspen- sion, *hustrutillägg* utgå, oaktat hustrun ej fyllt sextio år.

9 §.

För gift pensionsberättigad, vars make ej åtnjuter folkpension, *skola*, om ej heller *hustrutillägg* utgår, till- läggspension och bostadstillägg hö- jas, tilläggspensionen med en tredje- del och bostadstillägget med hälften.

16 §.

För pensionsberättigad som be- träffande sin eller sin makes inkomst eller egendom eller ekonomiska för- hållanden i övrigt åberopat oriktig uppgift av beskaffenhet att kunna påverka rätten till pension, ehuru skäligen kunnat fordras av honom att uppgiften varit riktig, skall an- sökning om tilläggspension, änkepen- sion, bostadstillägg eller särskilt bo- stadstillägg avslås och redan bevil- jad sådan förmån indragas; dock att, där ej annat finnes påkallat, viss tid

(Gällande lydelse:)

skall bestämmas under vilken rätten därtill skall vara förverkad. I samband med sådant beslut *äger pensionsstyrelsen ock bestämma* huruvida rätten att erhålla förmånen efter den angivna tidens utgång skall vara beroende av ny ansökning.

Vad nu är sagt skall, där skäl därtill provas föreligga, gälla jämväl för pensionsberättigad, som utan vederlag eller mot uppenbarligen otillräckligt vederlag avhänt sig inkomst eller egendom i sådan myckenhet att avhändelsen avsevärt inverkar vid beräkning av tilläggspension, änkepension, bostadstillägg eller särskilt bostadstillägg, ehuru han bort förutse att avhändelsen skulle föranleda behov av sådan pensionsförmån eller av högre sådan. I fall som nu sagts må ock vid fastställandet av den pensionsberättigades årsinkomst så anses som om han fortfarande, helt eller delvis, vore i besittning av inkomst eller egendom som han avhänt sig.

Har någon — — — — — stycket stadgats.

Har pensionsberättigad under avsevärd tid inom de två senaste åren före ansökning om folkpension varit hemfallen åt alkoholmissbruk, skall, där icke särskilda omständigheter till annat föranleda, ansökningen avslås, sökanden obetaget att efter ny ansökning få sin rätt till pension ånyo prövad. Förfaller den som fått folkpension sig tillerkänd till alkoholmissbruk, må pensionen indragas och göras beroende av ny ansökning.

Vägrar någon — — — — — denna påföljd.

(Föreslagen lydelse:)

skall bestämmas under vilken rätten därtill skall vara förverkad. I samband med sådant beslut *skall ock bestämmas* huruvida rätten att erhålla förmånen efter den angivna tidens utgång skall vara beroende av ny ansökning.

Vad nu är sagt skall, där skäl därtill provas föreligga, gälla jämväl för pensionsberättigad, som utan vederlag eller mot uppenbarligen otillräckligt vederlag avhänt sig inkomst eller egendom i sådan myckenhet att avhändelsen avsevärt inverkar vid beräkning av tilläggspension, änkepension, bostadstillägg eller särskilt bostadstillägg, ehuru han bort förutse att avhändelsen skulle föranleda behov av sådan pensionsförmån eller av högre sådan. I fall som nu sagts må ock, *i stället för eller jämte påföljd, som i första stycket sägs*, vid fastställandet av den pensionsberättigades årsinkomst så anses som om han fortfarande, helt eller delvis, vore i besittning av inkomst eller egendom som han avhänt sig.

(Gällande lydelse:)

28 §.

Pensionsnämnd sammanträder å ställe, som nämnden bestämmer, på kallelse av ordföranden, så ofta denne med avseende å inkomna ärendens antal och vikt finner det nödigt, dock *minst en gång i månaden, om på nämndens prövning beroende ärende finnes*. Sammanträdet skall av ordföranden, i samråd med det av pensionsstyrelsen jämlikt 32 § förordnade ombudet, utsättas till tid, då, enligt vad antagas kan, ombudet är oförhindrat att närvara. Tid och ställe för sammanträde låte ordföranden minst en vecka förut kungöra *i kyrka samt tillika på annat lämpligt sätt bringa till allmänhetens kännedom*.

(Föreslagen lydelse:)

28 §.

Pensionsnämnd sammanträder å ställe, som nämnden bestämmer, på kallelse av ordföranden, så ofta denne med avseende å inkomna ärendens antal och vikt finner det nödigt, dock *att på nämndens prövning beroende ansökning om pension eller om ökning av pension skall handläggas snarast möjligt och senast inom en månad, såvida icke pensionsstyrelsen, där särskilda skäl föranleda därtill, annorlunda förbrdnar*. Sammanträdet skall av ordföranden, i samråd med det av pensionsstyrelsen jämlikt 32 § förordnade ombudet, utsättas till tid, då, enligt vad antagas kan, ombudet är oförhindrat att närvara. Tid och ställe för sammanträde låte ordföranden minst en vecka förut kungöra *genom anslag vid nämndens expedition, om sådan finnes anordnad, och eljest å lämplig plats inom pensionsdistriktet samt på det sätt i övrigt, som må av nämnden bestämmas*.

Suppleanten för — — — — — i besluten.

30 §.

Å pensionsnämnds sammanträde skola till prövning företagas de sedan nästföregående sammanträde inkomna ärenden, och skall ärende genast avgöras, där icke nämnden för vederbörandes hörande eller eljest i följd av särskilda omständigheter finner uppskov oundgängligen erfordras. Dock skall i sådant fall ärendet bringas till slut *å näst därpå följande sammanträde*.

30 §.

Å pensionsnämnds sammanträde skola till prövning företagas de sedan nästföregående sammanträde inkomna ärenden, och skall ärende genast avgöras, där icke nämnden för vederbörandes hörande eller eljest i följd av särskilda omständigheter finner uppskov oundgängligen erfordras. Dock skall i sådant fall ärendet bringas till slut *snarast möjligt och senast inom tre månader från det ärendet inkom till ordföranden*.

Äro vid — — — ordföranden biträder.

(Gällande lydelse:)

31 §.

Pensionsnämnds ordförande — — — Konungen meddelas.

Sedan protokoll för pensionsnämnds sammanträde justerats, åligger det ordföranden att ofördröjligen till vederbörandes kännedom å förut kungjort ställe anslå en förteckning över de ansökningar, rörande vilka beslut fattats, och anses härigenom meddelande om besluten hava skett den dag anslag gjordes. Samtidigt skall ordföranden med allmänna posten tillstålla varje sökande besked om det beslut, som fattats i anledning av hans ansökan.

Ordföranden och — — — till ordförande.

34 §.

Avser pensionsansökning allenast allmän ålderspension och föreligga ej skäl för tillämpning av 13 § eller 16 § fjärde stycket, skall pensionsnämndens ordförande ofördröjligen insända ansökningen med tillhörande handlingar till pensionsstyrelsen. Föreligga skäl som nyss sagts skall pensionsnämnden besluta i ärendet.

Söker någon allmän ålderspension jämte bostadstillägg, skall pensionsnämnden pröva i ansökningen lämnade upplysningar och åberopade handlingar samt på grund av denna prövning och kända förhållanden fastställa sökandens årsinkomst enligt 14 § och besluta, huruvida sökanden har rätt till bostadstillägg. Har därvid uppkommit fråga om undantag varom i 5 § tredje stycket förmålts eller om tillämpning av 13 § eller

(Föreslagen lydelse:)

31 §.

Sedan protokoll för pensionsnämnds sammanträde justerats, åligger det ordföranden att ofördröjligen kungöra detta på sätt som gäller beträffande kungörande av pensionsnämndens sammanträde och anses härigenom meddelande om besluten hava skett den dag kungörandet skedde. Samtidigt skall ordföranden med allmänna posten tillstålla varje sökande besked om det beslut, som fattats i anledning av hans ansökan.

34 §.

Avser pensionsansökning allenast allmän ålderspension och föreligga ej skäl för tillämpning av 13 §, skall pensionsnämndens ordförande ofördröjligen insända ansökningen med tillhörande handlingar till pensionsstyrelsen. Föreligga skäl som nyss sagts skall pensionsnämnden besluta i ärendet.

Söker någon eljest folkpension, skall pensionsnämnden pröva i ansökningen lämnade upplysningar och åberopade handlingar samt på grund av denna prövning och kända förhållanden besluta huruvida sökanden äger rätt till pension ävensom, där sökanden finnes berättigad därtill, fastställa pensionens belopp och, då fråga är om sjukbidrag, den tidpunkt intill vilken bidraget längst må utgå. Avslås med stöd av 16 § första, andra

(Gällande lydelse:)

16 § fjärde stycket, skall nämnden meddela beslut i frågan. Avslås med stöd av 16 § första, andra eller tredje stycket ansökning i vad gäller bostadstillägg, skall pensionsnämnden, där den finner den omständighet som föranlett beslutet icke skola utgöra hinder mot bifall till ansökning om bostadstillägg efter viss tids förlopp, meddela bestämmelse härutinnan.

Söker någon eljest folkpension, skall pensionsnämnden på samma sätt pröva ansökningen och besluta, huruvida sökanden äger rätt till pensionen, ävensom, där så erfordras, meddela beslut i de övriga frågor, som i andra stycket avses.

Avser pensionsansökning — — — skall utgå.

I fall, som i första stycket andra punkten samt i *andra, tredje och fjärde* styckena sagts, skall pensionsnämndens ordförande snarast möjligt efter besvärstidens utgång insända nämndens beslut jämte handlingarna i ärendet till pensionsstyrelsen.

Vad angående handläggning av ansökning om pension ovan stadgats gäller även angående handläggning av ansökning om ökning av pension. Minskning eller indragning av pension av orsak, som angivits i 15 § 1 mom. första stycket och 2 mom. första och tredje styckena samt 16 §, beslutas av pensionsnämnden i det pensionsdistrikt, där pensionstagaren senast blivit mantalsskriven. Innan pensionsnämnd fattar beslut i ärende rörande minskning eller indragning av pension, skall nämnden, om så ske kan, lämna pensionstagaren eller,

(Föreslagen lydelse:)

eller tredje stycket ansökning om sådan förmån som där avses, skall pensionsnämnden ock bestämma huruvida rätten att erhålla förmånen efter den angivna tidens utgång skall vara beroende av ny ansökning.

I fall, som i första stycket andra punkten samt i *andra och tredje* styckena sagts, skall pensionsnämndens ordförande snarast möjligt efter besvärstidens utgång insända nämndens beslut jämte handlingarna i ärendet till pensionsstyrelsen.

Vad angående handläggning av ansökning om pension ovan stadgats gäller även angående handläggning av ansökning om ökning av pension. Minskning eller indragning av pension av orsak, som angivits i 5 § *sista stycket*, 15 § 1 mom. första stycket och 2 mom. första och tredje styckena samt 16 §, beslutas av pensionsnämnden i det pensionsdistrikt, där pensionstagaren senast blivit mantalsskriven. Innan pensionsnämnd fattar beslut i ärende rörande minskning eller indragning av pension, skall nämnden, om så ske kan,

(Gällande lydelse:)

om han är omyndig, hans förmyndare tillfälle att yttra sig.

35 §.

Ändring i pensionsnämnds beslut må av enskild sakägare ävensom av kommun och av ombud för pensionsstyrelsen sökas hos styrelsen genom besvär, vilka skola insändas till pensionsnämndens ordförande, så att de äro honom tillhanda sist å fjortonde dagen efter beslutets meddelande, den dagen oräknad då sådant skedde. Ordföranden äge ock att över nämndens beslut anföra besvär. Över anförda besvär skall nämnden avgiva yttrande att *åtfölja handlingarna* till pensionsstyrelsen.

36 §.

Finner pensionsstyrelsen — — — pensionens utbetalande.

Finner pensionsstyrelsen eljest i ärende rörande ansökning om folkpension, att pensionsnämndens beslut är lagligen grundat, skall styrelsen fastställa beslutet ävensom, där sökanden befunnits berättigad till annan pensionsförmån än särskilt bostadstillägg, bestämma beloppet av pensionsförmånen samt, där fråga är om sjukbidrag, den tidpunkt intill vilken bidraget längst må utgå.

(Föreslagen lydelse:)

lämna pensionstagaren eller, om han är omyndig, hans förmyndare tillfälle att yttra sig.

35 §.

Ändring i pensionsnämnds beslut må av enskild sakägare ävensom av kommun och av ombud för pensionsstyrelsen sökas hos styrelsen genom besvär, vilka skola insändas till pensionsnämndens ordförande, så att de äro honom tillhanda sist å fjortonde dagen efter beslutets meddelande, den dagen oräknad då sådant skedde. *Hava inom tid som nu sagts besvär inkommit direkt till pensionsstyrelsen, vare det ej hinder för besvärens upptagande till prövning.* Ordföranden äge ock att över nämndens beslut anföra besvär.

Över anförda besvär skall nämnden avgiva yttrande till pensionsstyrelsen, *dock att, därest skiljaktig mening ej yppats inom nämnden vid beslutets fattande, yttrande må avgivas av ordföranden.*

36 §.

Pensionsnämnds beslut i ärende rörande ansökning om invalidpension, sjukbidrag eller blindtillägg skall, vare sig besvär över beslutet anförts eller ej, granskas av pensionsstyrelsen. Finnes beslutet vara lagligen grundat, skall styrelsen fastställa detsamma. I annat fall skall styrelsen, där ej på grund av anförda besvär rättelse kan ske, återförvisa ärendet till förnyad prövning; dock att där beslutet finnes

(Gällande lydelse:)

(Föreslagen lydelse:)

hava blivit felaktigt endast i följd av felräkning, misskrivning eller annan dylik uppenbar oriktighet, pensionsstyrelsen må utan återförvisning verkställa nödig rättelse. Utan återförvisning må pensionsstyrelsen jämväl förordna att i stället för invalidpension sjukbidrag skall utgå samt besluta om ändring av den tidpunkt, intill vilken sådant bidrag längst må utgå.

Om pensionsstyrelsen — — — därom utfärdar.

Finner pensionsstyrelsen i ärende rörande ansökning om folkpension att pensionsnämnds beslut icke är lagligen grundat, skall styrelsen, där ej på grund av anförda besvär rättelse kan ske, återförvisa ärendet till förnyad prövning; dock att, där fel uppenbarligen blivit begånget vid fastställandet av den bostadskostnadsgrupp enligt vilken sökandens pension skall beräknas eller av sökandens årsinkomst enligt 14 § samt detta fel uppkommit allenast genom felräkning, misskrivning eller annan dylik uppenbar oriktighet, pensionsstyrelsen må utan återförvisning verkställa nödig rättelse.

Skall i anledning av inträffad förändring med avseende å pensionsberättigads ålder eller civilstånd hans folkpension beräknas på annat sätt än före förändringen, må pensionsstyrelsen även utan ansökning eller föregående prövning av pensionsnämnd verkställa erforderlig jämkning av pensionen.

Där i annat ärende rörande ansökning om folkpension än ovan sagts besvär över pensionsnämnds beslut ej anförts, skall pensionsstyrelsen förordna om pensionens utbetalande i enlighet med pensionsnämndens beslut; dock att där beslutet finnes hava blivit felaktigt i följd av felräkning, misskrivning eller annan dylik uppenbar oriktighet, pensionsstyrelsen må verkställa nödig rättelse. Upptäckes sedermera att sådan felaktighet som nu sagts förelupit eller att pensionsnämndens beslut eljest icke är lagligen grundat, må pensionsstyrelsen ock i förra fallet verkställa erforderlig rättelse och i senare fallet uppdraga åt pensionsnämnd att upptaga ärendet till förnyad prövning.

Skall i anledning av inträffad förändring med avseende å pensionsberättigads ålder, civilstånd eller tillhörighet till bostadskostnadsgrupp eller som en följd av att hustrutilllägg beviljas folkpension beräknas på annat sätt än före förändringen, må pensionsstyrelsen, där ej annat följer av 15 § 2 mom. andra stycket,

(Gällande lydelse:)

(Föreslagen lydelse:)

utan ansökning eller föregående prövning av pensionsnämnd verkställa erforderlig jämkning av pensionen. Pensionsstyrelsen må ock, där med avseende å pensionsberättigad eller hans make fall föreligger som i 17 § eller 18 § 2 mom. sägs, utan föregående prövning av pensionsnämnd förordna om tillämpning av 13 § samt verkställa därav föranledd jämkning av pensionen.

Där pensionsstyrelsen — — — styrelsen bestämmer.
Vad angående — — — meddelat beslut.

37 §.

Över pensionsstyrelsens beslut i ärende rörande pension må klagan ej föras av enskild sakägare. Justitiekanslern eller efter justitiekanslerns medgivande kommun, pensionsnämnds ordförande och pensionsstyrelsens ombud må söka ändring i pensionsstyrelsens beslut hos Konungen genom besvär, vilka vid talans förlust skola å trettionde dagen från den dag beslutet gavs vara inkomna till socialdepartementet.

37 §.

Över pensionsstyrelsens beslut i ärende rörande pension må klagan föras av justitiekanslern eller efter justitiekanslerns medgivande av kommun, pensionsnämnds ordförande och pensionsstyrelsens ombud. Enskild sakägare må fullfölja talan allenast såframt pensionsstyrelsen lämnat tillstånd därtill. Sådant tillstånd skall lämnas där vid ärendets behandling inom styrelsen uttalats avvikande mening, så ock där styrelsen finner fråga huruvida sökanden är arbetsoförmögen eller fråga om beräkning av sökandens inkomst vara tveksam och tillika av stor betydelse ur ekonomisk synpunkt eller fråga är om tillämpning av påföljdsbestämmelse eller styrelsen eljest finner särskilda skäl föreligga att bevilja tillstånd.

Klagan föres hos Konungen genom besvär, vilka vid talans förlust skola å trettionde dagen från den dag beslutet gavs vara inkomna till socialdepartementet.

(Gällande lydelse:)

38 §.

Folkpension utgår, i den mån ej annat följer av beslut som meddelats jämlikt 34 § fjärde stycket, från och med den månad, varunder rätt till pension inträtt, vilket, där ej rätten visas hava tidigare varit för handen, anses hava skett vid den tid, då pensionen söktes, till och med den månad, varunder pensionstagaren avlidit eller *pensionens indragning beslutats eller den eljest skall upphöra* att utgå. Pension utgår dock ej för längre tid tillbaka än tre månader före den månad, under vilken pensionen söktes, ändå att rätten visas hava tidigare förvärvats.

Lag samma — — — — — av pensionen.

Finnes grundad — — — — — må föranleda.

Vid utbetalning — — — — — i pension.

(Föreslagen lydelse:)

38 §.

Folkpension utgår, i den mån ej *beträffande särskilt bostadstillägg* annat följer av beslut som meddelats jämlikt 34 § tredje stycket, från och med den månad, varunder rätt till pension inträtt, vilket, där ej rätten visas hava tidigare varit för handen, anses hava skett vid den tid, då pensionen söktes, till och med den månad, varunder pensionstagaren avlidit eller *pensionen eljest skall upphöra* att utgå. Pension utgår dock ej för längre tid tillbaka än tre månader före den månad, under vilken pensionen söktes, ändå att rätten visas hava tidigare förvärvats.

Folkpension utbetalas månadsvis, därvid den må anses belöpa på december månad med högst elva kronor högre belopp än på envar av årets övriga månader. Utgöres invalidpension eller sjukbidrag av enbart grundpension, må pensionen dock utbetalas kvartalsvis.

På framställning av nykterhetsnämnd äger pensionsstyrelsen förordna, att folkpension till den som är eller nyligen varit hemfallen åt alkoholmissbruk skall utbetalas till kommunal myndighet eller den pensionsberättigades make eller annan person att användas till den pensionsberättigades eller hans familjs uppehälle. Är pensionsberättigad till följd av ålderdomssvaghet, sjuklighet eller annan därmed jämförlig orsak ur stånd att själv omhändervärdas ho-

(Gällande lydelse:)

Angående sättet och tiden för utbetalning av folkpension *förordnas* av Konungen.

Har någon som åtnjuter folkpension ej lyftat visst belopp därav före utgången av året näst efter det, under vilket beloppet förfallit till betalning, skall beloppet vara förverkat.

(Föreslagen lydelse:)

nom tillkommande folkpension, må pensionsstyrelsen ock förordna, att folkpensionen skall utbetalas till annan än den pensionsberättigade.

Angående sättet och tiden för utbetalning av folkpension *meddelar i övrigt Konungen närmare bestämmelser.*

Har visst såsom folkpension utgående belopp ej lyfts före utgången av året näst efter det, under vilket beloppet förfallit till betalning, skall beloppet vara förverkat.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1948. I fråga om pensionsstyrelsens befattning med ärende, som handlagts av pensionsnämnd före den 1 januari 1948, skola dock bestämmelserna i lagen den 29 juni 1946 om folkpensionering i dess ursprungliga lydelse tillämpas.

*Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 7 februari
1947.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, GJÖRES, DANIELSON, VOUGT, MYRDAL, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anmäler chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller, fråga angående *vissa ändringar i nya lagen om folkpensionering m. m.* samt anför därvid följande.

Inledning.

Sedan socialvårdskommittén den 29 november 1945 avlämnat betänkande med förslag till ny lagstiftning om folkpensionering, framlade Kungl. Maj:t i proposition nr 220 till 1946 års riksdag ett på grundval av kommitténs betänkande utarbetat förslag till ny lag om folkpensionering jämte förslag till lag angående införande av nya lagen om folkpensionering samt lag om frivillig statlig pensionsförsäkring. Förslagen behandlades av första särskilda utskottet, som i avgivet utlåtande, nr 1, tillstyrkte de i propositionen framlagda förslagen med vissa ändringar. Utskottets hemställan bifölls av riksdagen, varefter lagar i ämnet utfärdades den 29 juni 1946 (SFS nr 431—433).

I socialvårdskommitténs nyssnämnda betänkande framhölls, att det av kommittén framlagda förslaget i vissa hänseenden vore att betrakta såsom ett provisorium. Kommittén hade sålunda för avsikt att framlägga särskilt förslag i fråga om folkpensioneringens administrativa handhavande, sedan vissa pågående utredningar om annan ordning för folkpensionernas utbetalande avslutats och klarhet vunnits rörande den närmare beskaffenheten av den blivande obligatoriska sjukförsäkringen. Vidare hade kommittén icke behandlat frågan om revision av lagstiftningen om barnbidrag. Förslag till erforderliga följdförfattningar hade ej heller utarbetats inom kommittén.

I enlighet med vad socialvårdskommittén sålunda anfört framhöll jag vid anmälan i statsrådet av det inom socialdepartementet utarbetade för-

slaget till ny lagstiftning om folkpensionering, att detta måste betraktas såsom provisoriskt i fråga om folkpensioneringens administrativa handhavande. Betänkande i denna fråga avgavs av socialvårdskommittén i maj 1946¹ (SOU 1946: 37). Vid detta betänkande fanns fogat ett av särskilda av kommittén tillkallade sakkunniga² avgivet utlåtande med utredning och förslag angående utbetalning av folkpensioner.

Över betänkandet ha efter remiss yttranden avgivits av pensionsstyrelsen, generalpoststyrelsen, statens organisationsnämnd, socialstyrelsen, medicinalstyrelsen, riksförsäkringsanstalten, försäkringsrådet, överståthållarämbetet, länsstyrelserna i Stockholms, Göteborgs och Bohus, Malmöhus, Örebro och Norrbottens län, styrelserna för svenska stadsförbundet och svenska landskommunernas förbund samt föreningen pensionsnämndsordförande i Stockholm. Pensionsstyrelsen har vid sitt utlåtande fogat av styrelsen inhämtade yttranden från vissa pensionsnämnder och styrelsens ords-ombud.

Sedermera har, efter särskild anmodan, pensionsstyrelsen i en den 3 december 1946 dagtecknad promemoria framlagt vissa synpunkter på frågan angående en decentraliserad handläggning av prövningen av vissa pensionsärenden.

Med ledning av betänkandet och de däröver avgivna remissyttrandena samt pensionsstyrelsens förenämnda promemoria har den nya lagen om folkpensionering blivit föremål för en överarbetning inom socialdepartementet. Resultatet därav föreligger i ett förslag till lag om ändring i nämnda lag och jag anhåller nu att få lämna en redogörelse för det sålunda föreliggande förslaget. Inledningsvis torde en redogörelse böra lämnas för de förmåner, som kunna utgå enligt den nya lagen om folkpensionering.

Pensionsförmånerna enligt nya lagen om folkpensionering.

Enligt lagen om folkpensionering den 29 juni 1946 (nr 431), vilken lag träder i kraft den 1 januari 1948, är svensk medborgare, som fyllt 16 år och som är mantalsskriven i riket, berättigad till folkpension enligt i huvudsak nedanstående grunder.

¹ Vid betänkandets utarbetande ha i kommitténs arbete deltagit dess ordförande, f. d. landshövdingen Bernh. Eriksson, samt ledamöterna, numera generaldirektören Ernst Bexelius, lasarettssysslomannen Alarik Hagård, generaldirektören Karl J. Höjer, fru Olivia Nordgren, ombudsmannen Fritz Persson, lantbrukaren Otto Wallén och fattigvårdsdirektören Otto Wangson. Såsom sakkunniga ha biträtt byråchefen i pensionsstyrelsen Rolf Broberg och t. f. byråchefen i samma styrelse Manne Parenius.

² De sakkunnigas ordförande har varit byråchefen i pensionsstyrelsen Josef Östlind. Som ledamöter hava deltagit från pensionsstyrelsen t. f. byråchefen Folke Broberg och förste aktuarien Åke Kjellström samt från generalpoststyrelsen postmästaren Emil Ludvig Haag, förste postkontrollören Axel Eklund, i vars ställe dock sedermera tillkallats postkontrollören Hjalmar Walentin Owe, postkontrollören Olof Bertil Lindskog och förste postassistenten Adolf Herbert Lindström.

Rätt till folkpension i form av *ålderspension* tillkommer den som fyllt 67 år. För tid före fyllda 67 år utgår folkpension i form av *invalidpension* till den, som på grund av kropps- eller sinnessjukdom, sinnesslöhet, vanförhet eller annat lyte är ur stånd att försörja sig genom sådant arbete som motsvarar hans krafter och färdigheter, under förutsättning att nedsättningen av arbetsförmågan kan anses varaktig. Har sådan höggradig nedsättning av arbetsförmågan varit oavbrutet bestående minst ett år och kan den, utan att anses varaktig, antagas bli bestående ytterligare avsevärd tid, skall därunder utgå folkpension i form av *sjukbidrag*. Änka, som vid mannens frånfälle fyllt 55 år och som varit gift med honom i minst 5 år, äger, om hon icke eljest åtnjuter folkpension, rätt till folkpension i form av *änkepension*, vilken rätt dock upphör, om hon ingår nytt äktenskap.

Till envar som är berättigad till ålderspension utgår *allmän ålderspension* med 800 kronor om året för gift pensionsberättigad, vars make jämväl åtnjuter folkpension eller som uppbär s. k. hustrutillägg, samt med 1 000 kronor om året för annan pensionsberättigad. Till envar som är berättigad till invalidpension eller sjukbidrag utgår dels *grundpension* med 200 kronor om året, dels — där ej annat följer av vad nedan sägs — *tilläggs pension* med 600 kronor om året till gift pensionsberättigad och 800 kronor om året till ogift pensionsberättigad. Änkepension utgör, där ej annat följer av vad nedan sägs, 600 kronor om året.

Å vissa orter förhöjes de förenämnda förmånerna med *bostadstillägg*. För detta ändamål indelas riket i 5 bostadskostnadsgrupper på sådant sätt att grupp med högre nummer omfattar orter med större bostadskostnader — däri inberäknade kostnaderna för bränsle — än grupp med lägre nummer. Bostadstillägg utgår till pensionsberättigad i bostadskostnadsgrupperna II, III, IV och V med resp. 100, 200, 300 och 400 kronor om året för gift pensionsberättigad eller änkepensionsberättigad samt med resp. 150, 300, 450 och 600 kronor om året för annan pensionsberättigad. Pensionsberättigad anses tillhöra den bostadskostnadsgrupp, inom vilken han är mantalsskriven, dock att för tillhörighet till någon av grupperna II—V fordras, att den pensionsberättigade även de tre närmast föregående åren varit mantalsskriven å ort i den gruppen eller i grupp med högre nummer, såvida icke på grund av omständigheterna prövas skäligt att i särskilt fall medge undantag härifrån.

Där kommun så beslutat, skall till pensionsberättigad som är mantalsskriven inom kommunen utgå *särskilt bostadstillägg*, vilket skall anses såsom folkpension.

Tilläggs pension, änkepension och bostadstillägg minskas med fem tiondelar av den pensionsberättigades årsinkomst i vad den må överstiga 300 kronor för gift pensionsberättigad och 400 kronor för annan pensionsberättigad. I fråga om äkta makar skall årsinkomsten för envar av dem anses utgöra hälften av deras sammanlagda årsinkomst.

Till pensionsberättigad gift man, vars hustru ej åtnjuter folkpension, utgår *hustrutillägg*, därest hustrun fyllt 60 år och makarna varit gifta minst 5 år. I särskilda fall må hustrutillägg utgå, även om hustrun ej fyllt 60 år. Hustrutillägget utgöres av tilläggspension och bostadstillägg, uppgående till samma belopp som hustrun skulle ha erhållit i form av sådana förmåner, om hon varit berättigad till invalidpension. Är mannen berättigad till ålderspension, utgår hustrutillägg endast om det överstiger 200 kronor.

För gift pensionsberättigad, vars make ej åtnjuter folkpension och som ej heller uppbär hustrutillägg, skall tilläggspension höjas med $\frac{1}{3}$ och bostadstillägg med $\frac{1}{2}$.

Blind pensionsberättigad, som blivit blind före fyllda 60 år, skall utöver honom eljest tillkommande folkpension erhålla *blindtillägg* med 700 kronor om året, vilket belopp skall medräknas som inkomst vid folkpensionens bestämmande.

Uppgår folkpension ej till helt antal kronor, skall den avrundas till närmaste hela krontal. Ånkepension, som efter dylik avrundning understiger 60 kronor, skall ej utgå.

Vid tillämpningen av den nya lagen, som på sätt framgår av det sagda bygger på familjepincipen, så att två makar tillsammans erhålla mindre pension än dubbla beloppet av pensionen till ensamstående, må i särskilda fall gift pensionsberättigad anses som ogift och ogift pensionsberättigad, vilken sedan avsevärd tid sammanlever med annan under äktenskapsliknande förhållanden, anses såsom gift med denne.

Folkpensionsförmåner kunna i vissa fall med tillämpning av de s. k. värdighetsbestämmelserna indragas eller nedsättas. Bland annat är detta fallet, då vederbörande pensionär lämnat felaktiga uppgifter om sina inkomstförhållanden och på grund därav erhållit för hög pension. Detsamma gäller om folkpension till den som är hemfallen åt alkoholmissbruk.

För tid, under vilken pensionsberättigad är intagen i fångvårds- eller tvångsarbetsanstalt eller hålles häktad eller eljest är på statens bekostnad intagen å anstalt, utgår folkpension endast med belopp motsvarande 200 kronor om året. Den intagnes anhöriga kunna dock medgivas rätt att uppbära pensionen eller del därav. Beträffande pensionär, som är intagen å fattigvårdsanstalt eller på fattigvårdssamhälles bekostnad åtnjuter vård och försörjning å annan anstalt, gäller att fattigvårdssamhället äger uppbära pensionen och därav gottgöra sig för sina kostnader med den inskränkning att pensionären skall för sina personliga behov tillhandahållas visst belopp per månad, tillhopa 200 kronor om året.

Folkpension utgår i regel från och med den månad rätten till pension inträtt till och med den månad varunder pensionären avlider eller pensionens indragning beslutats eller pensionen eljest skall upphöra att utgå. I viss omfattning kan pension vid beviljandet utbetalas retroaktivt.

Folkpensioneringens administrativa handhavande.

Gällande bestämmelser.

De bestämmelser, som influtit i 1946 års lag om folkpensionering rörande folkpensioneringens administrativa handhavande äro i stort sett identiska med dem som gälla enligt 1935 års lag i ämnet. Pensionsärendena skola handläggas dels av pensionsstyrelsen och dels av särskilda pensionsnämnder i orterna. Rörande den lokala organisationen gäller såväl enligt den nu gällande som enligt den nya lagen i huvudsak följande.

Varje socken å landet samt varje stad ävensom varje köping, som utgör egen kommun, bildar ett *pensionsdistrikt*. Där så prövas lämpligt må kommun fördelas i två eller flera pensionsdistrikt, likaså må två eller flera kommuner sammanslås till ett pensionsdistrikt.

För varje pensionsdistrikt skall finnas en *pensionsnämnd* bestående av en ordförande och ett jämnt antal ledamöter, högst sex. Ordföranden och suppleant för honom förordnas av länsstyrelsen för fyra år i sänder. Ledamöterna i pensionsnämnd jämte en suppleant för varje ledamot väljas varje gång för fyra år, å landet av kommunalstämma eller av kommunalfullmäktige, där sådana finnas, och i stad av stadsfullmäktige. Där två eller flera kommuner sammanslagits till ett pensionsdistrikt skall minst en ledamot av pensionsnämnden jämte en suppleant för denne utses av varje kommun. Länsstyrelsen äger att i övrigt bestämma huru många ledamöter jämte suppleanter varje kommun har att välja.

Pensionsnämnds arbetsuppgifter äro enligt den nya lagen i huvudsak desamma som åvila pensionsnämnd enligt 1935 års lag om folkpensionering. Liksom fallet är enligt sistnämnda lag skall enligt nya lagen ansökning om den del av ålderspension, som utgår oberoende av den egna inkomstens storlek (allmän ålderspension), i princip icke prövas av pensionsnämnd utan av pensionsnämndens ordförande omedelbart insändas direkt till pensionsstyrelsen. Enligt nya lagen skall emellertid, i motsats till vad nu är fallet, ansökan om icke inkomstprövad folkpension (allmän ålderspension) i vissa fall prövas av pensionsnämnden. Så skall ske då fråga uppkommit, huruvida sökanden i folkpensionshänseende skall anses såsom gift eller icke eller huruvida pension bör förvägras på grund av alkoholmissbruk.

Söker någon eljest folkpension, skall pensionsnämnd pröva i ansökningen lämnade upplysningar och åberopade handlingar samt på grund av denna prövning och kända förhållanden fastställa sökandens årsinkomst och besluta, huruvida sökanden har rätt till pensionen eller till inkomstprövat tillägg till densamma. I samband härmed skall pensionsnämnden meddela beslut i fråga om undantag från bestämmelsen att pensionssökande skall ha tillhört någon av bostadskostnadsgrupperna II—V i tre år innan hans pension må utgå enligt de för sådan ortsgrupp gällande reglerna. Vidare skall pensionsnämnd besluta angående tillämpningen av de s. k. värdig-

hetsbestämmelserna samt av regeln att i vissa fall gift pensionsberättigad må anses som ogift och tvärtom. I kommun, som beslutat införa särskilt bostadstillägg kommer pensionsnämnd enligt nya lagen att få sig pålagd en helt ny arbetsuppgift. Pensionsnämnden skall nämligen i enlighet med de grunder, som kommunen bestämt, besluta huruvida och med vilket belopp samt för vilken tid sådant tillägg skall utgå.

Pensionsnämnd har vidare att behandla ansökningar om ökning av pension samt besluta om minskning eller indragning av pension i vissa fall ävensom att i allmänhet övervaka folkpensioneringslagens efterlevnad inom pensionsdistriktet samt ställa sig till efterrättelse bestämmelserna i nämnda lag och de föreskrifter, som av Konungen meddelas angående pensionsnämnd. För pensionsnämnderna har den 13 mars 1937 (nr 69) utfärdats särskild instruktion.

Enligt lagen om barnbidrag har pensionsnämnd att pröva ärenden om barnbidrag på i tillämpliga delar samma sätt som gäller pensionsärenden.

För varje pensionsdistrikt skall finnas ett av pensionsstyrelsen förordnat ombud (*ortsombud*). Samma person kan förordnas till ombud för flera pensionsdistrikt. Ombudet har till huvudsaklig uppgift att övervaka och verka för en likformig lagtillämpning vid behandling av ärenden inom de till ombudets område hörande pensionsnämnderna samt i denna sin verksamhet iakttaga det allmännas rätt. Finner ombudet pensionsnämnds beslut icke lagligen grundat eller eljest stridande mot av pensionsstyrelsen lämnade anvisningar, skall ombudet anföra besvär över beslutet. Ombud äger närvara vid pensionsnämndens sammanträden och delta i överläggningarna men ej i beslutet. I övrigt gäller för ombudens verksamhet en av pensionsstyrelsen den 30 mars 1938 utfärdad instruktion.

Pensionsnämndernas beslut äro enligt såväl gamla som nya lagen om folkpensionering icke slutgiltiga utan skola städe prövas av pensionsstyrelsen. För detta ändamål skall nämndens beslut jämte handlingarna i ärendet efter besvärstidens utgång översändas till styrelsen. Finner denna nämndens beslut vara lagligen grundat, skall styrelsen fastställa beslutet och bestämma beloppet av inkomstprövad pensionsförmån (utom såvitt angår särskilt bostadstillägg). Styrelsen äger såsom villkor för rätt till pension föreskriva, att sökanden underkastar sig undersökning å sjukvårdsanstalt eller av läkare som styrelsen bestämmer. Då ansökan om allmän ålderspension direkt insänts till styrelsen, skall styrelsen, om den finner sökanden berättigad därtill, besluta om pensionens utbetalande.

Finner pensionsstyrelsen pensionsnämnds beslut icke vara lagligen grundat, skall styrelsen — om rättelse ej kan ske i anledning av anförda besvär — återförvisa ärendet till nämnden för förnyad prövning. I vissa fall av uppenbara felaktigheter kan styrelsen dock utan återförvisning verkställa nödig rättelse. Då folkpensions belopp skall ändras i anledning av förändring med avseende å pensionstagares ålder eller civilstånd, må pensions-

styrelsen utan ansökning eller föregående prövning av pensionsnämnd verkställa erforderlig jämkning av pensionen. Finner pensionsstyrelsen skäl därtill föreligga, äger styrelsen besluta, att intill dess styrelsen slutligen avgjort på dess prövning beroende eller till pensionsnämnd återförvisat ärende, pension skall utgå enligt av styrelsen fastställda grunder och på de villkor i övrigt som styrelsen bestämmer.

Socialvårdskommittén.

I sitt betänkande rörande folkpensioneringens administrativa handhavande m. m. har socialvårdskommittén icke föreslagit någon mera väsentlig förändring i sättet för pensionsärendenas handläggning. Kommittén har förklarat, att inom kommittén diskuterats ett förslag innebärande att, för erhållande av önskvärd samordning mellan de olika socialförsäkringsgrenarna, inom varje kommun skulle finnas en socialförsäkringsnämnd. Denna nämnd skulle vara styrelse för den inom kommunen verksamma sjukkas-san och handhava bestyren med arbetslöshetsförsäkringen samt vara pensionsnämnd. En sådan anordning kunde dock icke genomföras utan att småkommunsproblemet löstes. Med hänsyn därtill att kommunindelningsreformen icke torde komma att vara genomförd förrän tidigast år 1950, har kommittén icke funnit lämpligt att nu framlägga förslag om ett gemensamt lokalt socialförsäkringsorgan. Kommittén har sålunda ansett sig böra utgå från att pensionsnämnder av nuvarande beskaffenhet tills vidare skola finnas.

Rörande handläggningen av pensionsärendena har socialvårdskommittén anfört, att denna, såväl lokalt som centralt, i huvudsak avsåge dels, beträffande sökande som ej fyllt 67 år, att pröva om invaliditet i lagstiftningens mening föreläge — *invaliditetsprövning* — och dels, beträffande alla som sökte pensionsförmån, vars storlek berodde av den egna inkomsten, att fastställa denna inkomst — *inkomstprövning*. Både invaliditetsprövning och inkomstprövning bleve nödvändiga jämväl sedan den nya lagstiftningen trätt i kraft, om också inkomstprövning beträffande dem som fyllt 67 år i regel icke erfordrades i den lägsta bostadskostnadsgruppen.

Enligt socialvårdskommitténs mening bör *invaliditetsprövningen* även i fortsättningen verkställas såväl lokalt som centralt. Pensionsstyrelsens nuvarande granskningsrätt börde alltså bestå. Härutinnan har kommittén hänvisat till vad kommittén i detta avseende uttalat i sitt betänkande angående lag om folkpensionering. Däri anförde kommittén i huvudsak, att man vid en decentraliserad prövning av invaliditetsfrågan icke kunde undvika en ganska stor ojämnhet, varjämte det vore ogörligt att till lokala organ knyta den erforderliga medicinska expertisen. Det vore också lättare för ett centralt ämbetsverk att motstå påtryckningar från de pensionssökandes sida, något som vore av särskild vikt då förmånerna vore stora och sålunda mycket begärliga. Vid en centraliserad invaliditetspröv-

ning förelåge även större möjligheter att anordna invaliditetsförebyggande sjukvård samt yrkesutbildning. För rätt till invalidpension eller sjukbidrag förutsatte kommittén sålunda liksom enligt gällande lagstiftning en central prövning av invaliditetsfrågan.

Rörande invaliditetsprövningens nuvarande anordning har socialvårds-kommittén anfört följande.

Då någon nu söker folkpension för tid före fyllda 67 år, har han att i regel vid sin pensionsansökning foga ett å särskilt formulär upprättat läkarintyg. Pensionsnämnden beslutar med stöd av läkarintyget, uppgifterna i ansökningshandling och för nämnden eljest kända förhållanden, huruvida pensionsrätt föreligger eller ej. Att samband råder mellan nämndens ståndpunktstagande till invaliditetsfrågan och dess beräkning av sökandens arbetsinkomst torde vara uppenbart. Någon skarp gräns mellan invaliditetsprövningen och inkomstprövningen finnes med andra ord icke. Granskningen inom pensionsstyrelsen av nämndsbeslutet verkställs i flertalet fall av en enda tjänsteman (ledamot). I regel men icke alltid remitteras ärendet för yttrande till en av styrelsens biträdande läkare. Överensstämmer den av läkaren uttalade meningen ej med tjänstemannens egen eller föreligger eljest tveksamhet hos honom kan han underställa ärendet jämväl överläkaren för erhållande av dennes yttrande. I avgörandet av vissa ärenden skall byrådirektör eller byråchef deltaga. Är ärende särskilt tveksamt eller av principiell natur underställes det generaldirektören. Har besvär anförts eller finnes ärende böra återförvisas till pensionsnämnden skall det alltid handläggas av två ledamöter av styrelsen.

Pensionsstyrelsens tjänstemän och läkare ha i regel att bygga sitt bedömande av invaliditetsfrågan å det till pensionsnämnden ingivna läkarintyget, ansökningshandling och pensionsnämndens yttrande. Emellertid har pensionsstyrelsen möjlighet att föreskriva att pensionssökandes hälsotillstånd undersökes å sjukvårdsanstalt. Denna möjlighet har begagnats i ganska betydande omfattning särskilt de senaste åren, år 1945 i 1 557 fall. I dylika fall bestridas kostnaderna för undersökningen av statsmedel.

I vissa fall uppkommer vid prövningen av pensionsansökningen frågan om icke sökanden kan genom lämplig vård förbättras så att invaliditet ej uppkommer eller invaliditetens inträdande kan uppskjutas. I dylika fall måste tillses att sökanden erhåller lämplig sjukvård. Kostnaderna å hemorts-sjukhus för sådan vård bestridas i regel av sökanden själv eller av kommunen. I vissa fall, där behov föreligger av specialvård, bekostas vården delvis av pensionsstyrelsen från det till styrelsens förfogande stående anslaget till den invaliditetsförebyggande verksamheten. Först sedan vårdresultatet föreligger träffas slutligt avgörande i invaliditetsfrågan. Vid prövningen kan även uppkomma fråga att genom yrkesutbildning eller omskolning bereda den sökande möjlighet till självförsörjning. Bidrag till kostnaderna för yrkesutbildningen eller omskolningen kan utgå från nyssnämnda anslag.

Under återopande av en redogörelse för invaliditetsprövningen i Danmark — för vars innehåll torde få hänvisas till betänkandet — har kommittén framhållit, att denna prövning där handlades med ojämförligt större omsorg än hos oss. Med hänsyn till invaliditetsförklaringens stora betydelse för såväl den person det gällde som för det allmänna har kommittén

funnit det oundgängligen nödvändigt att invaliditetsprövningen i vårt land ägnades större uppmärksamhet. En slapp invaliditetsbedömning medförde en betydande ökning av utgifterna för folkpensioneringen samtidigt som arbetsmarknaden undandroges välbehövlig arbetskraft. De föreslagna sjukbidragen torde i viss mån underlätta invaliditetsbedömningen därigenom att i de fall invaliditetens varaktighet vore osäker sjukbidrag kunde beviljas intill dess detta spörsmål säkrare kunde avgöras. Emellertid komme sjukbidragens rätta användning att ställa ökade krav framför allt å den medicinska expertisen inom styrelsen. Sjukbidragen komme också att öka antalet ärenden, i vilka invaliditetsbedömning förekomme samt nödvändig-göra ett intimt samarbete med sjukförsäkringen. Yrkesutbildnings- och omskolningsverksamheten samt den sjukvårdande verksamheten bleve av ökad betydelse genom pensionsbeloppens ökning och införandet av sjukbidragen. Denna invaliditetsförebyggande verksamhet borde i möjlig mån sättas in redan innan den tidpunkt uppnåtts, då en invaliditetsbedömning bleve aktuell i samband med ansökning om folkpension. Genomförandet av en allmän sjukförsäkring öppnade stora möjligheter i detta avseende samtidigt som verksamheten bleve av stor betydelse jämväl för sjukförsäkringen själv. Denna verksamhet borde sålunda vara lagd så att den ej blott tjänade folkpensioneringen utan även sjukförsäkringen.

På grundval av det anförda har kommittén föreslagit vissa förändringar med avseende å handläggningen av ärenden angående invaliditet. Dessa förslag kommer jag att anmäla i annat sammanhang.

Rörande invaliditetsprövningen och den invaliditetsförebyggande verksamheten får jag i övrigt i likhet med kommittén hänvisa till dess betänkande angående lag om folkpensionering (SOU 1946: 46, sid. 104—108 och 187—193).

Beträffande *i n k o m s t p r ö v n i n g e n* har socialvårdskommittén upp-lyst, att denna för närvarande tillgår så, att vederbörande pensionsnämnd å formuläret till nämndsutlåtande specificerar sökandens olika beräknade inkomster och utgifter samt med stöd härav beslutar det belopp, vartill sökandens årsinkomst skall uppskattas. Denna inkomstberäkning granskas i detalj inom pensionsstyrelsen. Föranleder granskningen icke till erinran, fastställes beslutet; i annat fall återförvisas ärendet till nämnden för rättelses vidtagande såframt ej styrelsen själv äger vidtaga erforderlig ändring. Inom pensionsstyrelsen handläggas pensionsärenden, i vilka fråga endast är att bedöma årsinkomstens storlek, på samma sätt som ärenden, i vilka invaliditetsbedömning erfordras, därvid dock givetvis hörande av läkare icke ifrågakommer. Detta innebär att det stora flertalet pensionsärenden handläggas och avgöras av en enda tjänsteman (ledamot).

Kommittén har vidare anført, att det enligt kommitténs mening icke vore nödvändigt att dessa ärenden handlades på lika kvalificerat sätt som de

ärenden i vilka invaliditetsbedömning förekomme. Rörande ärendenas prövning inom styrelsen har kommittén härefter gjort vissa uttalanden, vilka jag i detta sammanhang icke torde behöva återgiva.

I socialvårdskommitténs betänkande ha till diskussion upptagits vissa uppslag till en decentralisering av inkomstprövningen. Kommittén har sålunda övervägt, huruvida det icke skulle vara lämpligt att ersätta de nuvarande ortsombuden med tjänstemän, vilka kunde å nämndssammanträde eller inom kort tid därefter träffa det avgörande i inkomstfrågan, som nu ankommer på pensionsstyrelsen. I dylikt fall skulle pensionsstyrelsens befattning med inkomstprövningen inskränkas till att avse ärenden, i vilka besvär anförts eller vilka av särskild anledning eljest underställts styrelsens prövning. En sådan decentralisering borde möjliggöra ett snabbare avgörande av ärendena, varjämte den beslutande tjänstemannen komme i intimitet kontakt med ordsförhållandena och hade möjlighet att bilda sig ett självständigt omdöme om vederbörande sökandes förhållanden.

Kommittén har emellertid avstått från att föreslå en sådan ordning för inkomstprövningen. Såsom skäl härför har kommittén anført, att innan en ny kommunindelning genomförts antalet pensionsnämnder vore så stort, att det skulle erfordras ett betydande antal tjänstemän för att övervara alla pensionsnämndssammanträden, särskilt om dessa sammanträden, såsom vore önskvärt, hölles oftare än nu. Antalet inkomstprövade ärenden i de lägre bostadskostnadsgrupperna bleve vidare avsevärt mindre och behovet av decentralisering därigenom icke lika starkt. Slutligen skulle det medföra vissa tekniska svårigheter att bereda vederbörande tjänsteman kännedom om de sökandes tidigare pensionsansökningar och eventuella tidigare beslut rörande vederbörandes pensionsrätt.

Kommittén har vidare anført följande.

En annan utväg att ordna inkomstprövningen är att låta vederbörande kommun träffa slutligt avgörande i frågan såsom sker i Danmark. Att märka är likväl att där verkställes utbetalningen av pensionen av kommunerna, som sedermera rekvirera statsbidrag, och de under föregående år utbetalade pensionerna äro föremål för en statlig revision. En sådan eftergranskning av statlig myndighet måste för kommunerna medföra osäkerhet vid bestämmandet av pensionsbeloppen och innebära ett betydande arbete för den granskande myndigheten. Att utan någon statlig central kontroll överlämna till kommunala organ att handhava inkomstprövningen kan icke vara tillrådligt. Det synes rimligt att utgivandet av förmåner, som i huvudsak eller i varje fall till betydande del finansieras av statsmedel, underkastas en kontinuerlig statlig tillsyn, i vilket fall man mer eller mindre kommer över antingen till det nuvarande systemet eller till det nyss skisserade. Denna fråga är av betydelse icke endast ur statsfinansiell synpunkt utan även ur pensionärernas synpunkt. Om kommunerna skulle utan central tillsyn omhändervärd inkomstprövningen kan befaras att lagtillämpningen skulle bli mycket ojämn och influeras av kommunernas olika ekonomiska ställning och den subjektiva uppfattningen inom det kommunala organ, som har att handlägga ärendet.

Vad invaliderna beträffar har kommittén anfört att uppskattningen av arbetsinkomsten vore ett så betydelsefullt moment vid invaliditetsprövningen att inkomstprövning måste ske i samband med pensionsstyrelsens behandling av invaliditetsfrågan. Det vore vidare enligt kommitténs uppfattning icke möjligt att låta endast pensionsnämnderna pröva rätten till änkepension. I fråga om denna nya hjälpform torde det nämligen vara särskilt betydelsefullt att en riktig och enhetlig praxis utbildades och vidmakthölles.

I fråga om inkomstprövningen beträffande rätten till bostadstillägg har kommittén anfört, att med den betydande kostnadsandel, som skall utgivas av kommunerna till bostadstilläggen, det kunde länkas att undantaga de bostadstillägg, som tillkomma åldringar (utan rätt till hustrutillägg), från central prövning. Man finge likväl icke förbise att med det varierande skatteunderlaget inom kommunerna och den olika uppfattning, som kunde komma att göra sig gällande beträffande beräkning av de sökandes inkomster, lagtillämpningen även beträffande bostadstilläggen skulle kunna bli mycket ojämn. Även om bostadstilläggen i vissa fall vore relativt små, medförde dock deras sammanlagda summa en betydande kostnad för staten, som väl motiverade en granskning inom pensionsstyrelsen av pensionsnämndernas beslut. Om den definitiva prövningen av åldringarnas bostadstillägg skulle ligga hos pensionsnämnderna, föreläge vidare risk att vid denna prövning komme att tillämpas andra principer än vid inkomstprövningen för invalider, något som icke vore lämpligt. Det funnes även anledning antaga, att om inkomstberäkningen icke bleve föremål för central prövning antalet besvär över pensionsnämndernas beslut skulle komma att avsevärt öka. Någon förlängning av väntetiden för erhållande av allmän ålderspension behövde icke uppkomma genom att beslut om bostadstillägg granskades inom pensionsstyrelsen, eftersom den allmänna ålderspensionen kunde utbetalas omedelbart och bostadstillägget vid en senare tidpunkt.

Rörande den nya folkpensioneringslagens inverkan på det lokala handhavandet av folkpensionsärendena har socialvårdskommittén anfört följande.

Det föreliggande förslaget till folkpensioneringslag innebär höjning av pensionsbeloppen men också att dessa i betydande omfattning komma att utgå oberoende av den egna inkomstens storlek. Den förra omständigheten leder till ökning av kravet på noggrannhet vid pensionsärendenas handläggning. Den senare medför att antalet ärenden, som tarva handläggning av pensionsnämnd, reduceras inom ett stort antal pensionsdistrikt.

I de orter, som bli hänfödda till bostadskostnadsgrupp I, komma pensionsnämnderna att i huvudsak få handlägga ärenden angående invalidpension, sjukbidrag och änkepension samt ärenden angående hustrutillägg jämväl beträffande ålderspensionärerna. Man torde kunna räkna med att antalet ärenden, som i dylika orter tarva handläggning av pensionsnämnd, blir omkring hälften av nuvarande antalet. I gengäld tarva ärendena i vissa fall grundligare behandling. Invaliditetsbedömningen kommer att inlaga en mera

central plats än nu i nämndsarbetet. Då inkomstbedömning i denna bostadskostnadsgrupp erfordras, kommer den ofta att bli av större ekonomisk betydelse än vad nu är fallet.

Å övriga orter tillkommer prövningen av ansökningar om bostadstillägg å ålderspensionerna. Tages därjämte hänsyn till de nya pensionsförmånerna och till den ökning av antalet jämkningar, som kan förväntas, torde man kunna utgå ifrån att å dessa orter antalet pensionsansökningar, som skola prövas av pensionsnämnderna, i regel torde bli större än nu. Om kvaliteten av prövningen gäller i stort sett detsamma som inom ortsgrupp I, om också inkomstprövningen, då fråga är om allenast bostadstillägg, å vissa orter icke kommer att gälla särskilt stora pensionsbelopp.

Införes särskilt bostadstillägg i kommun, komma kraven å pensionsnämnden eller -nämnderna i kommunen att stiga högst avsevärt. I själva verket överflyttas i viss mån å pensionsnämnden tillgodoseendet av hjälpbehov, som förut ankommit på fattigvården. Pensionsnämndens beslut i fråga om det särskilda bostadstillägget blir vidare av mera slutgiltig natur än i fråga om annan folkpension i det att pensionsstyrelsens granskning beträffande sådant bostadstillägg allenast blir av formell art.

Pensionsnämndernas avgöranden av ärendena, särskilt då fråga är om invalidpension och sjukbidrag, bli framdeles i regel av större betydelse för vederbörande kommuns ekonomi än tidigare. Redan detta torde mana nämnderna att iakttaga varsamhet vid invaliditetsbedömningen och noggrannhet vid årsinkomstens fastställande. Det måste emellertid göras klart för nämnderna att med den storlek de föreslagna pensionerna få, varje anledning saknas att beräkna pensionstagarnas inkomster lägre än till de belopp vartill de rimligen böra upptagas. I detta avseende kommer säkerligen att erfordras en intensiv upplysningsverksamhet från pensionsstyrelsens sida. Sker icke detta torde risken vara överhängande att de uppgjorda kostnadskalkylerna ej hålla streck.

I detta sammanhang torde böra erinras om det samarbete socialvårdskommittén förutsatt skola komma till stånd mellan pensionsnämnder och taxeringsnämnder. Det förutsattes, att sådana åtgärder vidtagas att pensionsnämnd alltid får uppgift om de fall, då pensionstagare taxeras för större inkomst än den som ligger till grund för beräkningen av hans pension.

Å pensionsstyrelsens ordsombud torde böra ställas större fordringar än hittills med hänsyn såväl till den nya lagstiftningens mera invecklade beskaffenhet som till den större ekonomiska betydelse för det allmänna som folkpensioneringen erhåller. Socialvårdskommittén förutsätter därför att de nuvarande ombudens kompetens snarast möjligt omprövas och att mindre lämpliga ersättas med andra. Man torde även kunna utgå ifrån att en höjning av ombudsarvodena är behövlig om kompetenta personer skola kunna erhållas för ombudsuppdragen.

Enligt kommitténs mening är det av vikt att ombuden överta alla pensionsnämndssammanträden och sålunda även de, då endast ett eller annat ärende skall handläggas. I stora pensionsdistrikt, där pensionsnämnden kan antagas hava god rutin, är det dock mindre betydelsefullt att ombudet är närvarande om endast något enstaka ärende skall handläggas än vad fallet är i små distrikt.

Socialvårdskommittén har med åberopande av de synpunkter, för vilka nu redogjorts, funnit motiverat att den nuvarande ordningen för inkomstprövningen i princip bibehålles.

Inom kommittén har emellertid på denna punkt avvikande mening uttalats av två av kommitténs ledamöter. Generaldirektören Bexelius, i vars yttrande lasarettssysslomannen Hagård instämt, har anfört, att man borde utgå från att ärenden av sådan art som inkomstprövning borde avgöras lokalt. Den slutliga prövningen borde centraliseras till en statlig myndighet endast om det vore uppenbart, att en decentraliserad ordning skulle medföra stora olägenheter. I yttrandet har härutinnan anförts följande.

I motsats till kommitténs majoritet kan jag icke finna, att någon större risk för missbruk skulle föreligga, om man läte pensionsnämndernas beslut angående inkomstprövning gälla utan omprövning av pensionsstyrelsen annat än om besvär anförts. Pensionsstyrelsen har dock ett Ortsombud närvarande vid nämndens sammanträden, och dessa ombud kunna efter en höjning av arvodena göras mera effektiva i fortsättningen. Tillräcklig enhetlighet i praxis kan vinnas genom vägledande instruktioner av pensionsstyrelsen och genom den intensifierade inspektionsverksamhet, som kommittén i annat sammanhang föreslår. I övrigt är det min tro, att man kan förlita sig på kommunernas goda vilja att åstadkomma ett rikligt resultat.

Jag vill särskilt understryka, att en pensionsnämnd genom ett beslut om fastställande av pensionssökandes inkomst icke direkt inverkar på fråga om överflyttande av en utgift från kommunen till staten. Detta sker däremot genom ett beslut om invalidförklaring. Sådana ärenden böra därför även enligt mitt förmenande avgöras centralt. Man kan då invända, att inkomstprövningen och invalidprövningen hänga så nära ihop, att det slutliga beslutet i dessa frågor bör fattas på samma gång. Om en sådan invändning godtages, vore det lätt att föreskriva, att inkomstprövningen skall underställas pensionsstyrelsen i de fall, då det är fråga om en ansökan om invalidpension. Man skulle ändock vinna, att inkomstprövningen decentraliseras i alla ärenden om bostadstillägg och änkepension.

Jag vill även påpeka, att antalet fall av inkomstprövning i de små pensionsdistrikten på landet bli så förhållandevis få, att Ortsombuden böra kunna få tid att omsorgsfullt granska pensionsnämndens samtliga beslut. I de större pensionsdistrikten bör man kunna förutsätta sådan sakkunskap hos pensionsnämnderna, att dessa med förtroende kunna anförtros avgörandet av inkomstprövningen.

Jag föreslår sålunda, att pensionsnämnderna skola bemyndigas att fatta slutliga beslut i ärenden angående inkomstprövning. Pensionsstyrelsens Ortsombud liksom pensionssökanden själv skall äga anföra besvär hos pensionsstyrelsen över nämndens beslut. Jag kan icke finna, att det skulle vara nödvändigt att för en decentralisering av dessa frågor på sätt kommittén anfört ersätta Ortsombuden med särskilda tjänstemän, som skulle träffa de avgöranden i inkomstfrågan, som nu ankommer på pensionsstyrelsen. Det kan icke vara en nödvändig följd av en decentralisering, att man på sätt som sker i Danmark låter kommunen verkställa utbetalningen av pensionsbeloppen och sedermera rekvirera statsbidrag. Den av kommittén förordade centrala anordningen för utbetalning av pensionerna synes erbjuda stora fördelar. Man bör därför helt enkelt låta pensionsnämnderna till pensionsstyrelsen anmäla av dem fattade beslut om fastställande av pensionssökandes inkomst.

Reservanterna ha slutligen framhållit, att då mer än halva antalet ansökningar, som inom pensionsstyrelsen skulle underkastas granskning, kunde

antagas bestå av ansökningar om inkomstprövad ålderspension och änkepension, pensionsstyrelsens tänkta organisation kunde nedskäras betydligt vid en decentralisering av ärendena angående inkomstprövning.

Yttrandena.

Socialvårdskommitténs uppfattning, att slutligt ståndpunkts-tagande till frågan om den lokala organisationen för prövning av folkpensionsärenden bör anstå tills kommunindelingsreformen genomförts har i allmänhet ej föranlett någon erinran i de avgivna yttrandena. *Styrelsen för svenska stadsförbundet* har emellertid, under åberopande av det önskvärda i att snarast möjligt organisatoriskt samordna handhavandet av kommunernas socialvårdande uppgifter, förklarat att man redan nu borde förbereda denna frågas lösning, så att den kunde omedelbart genomföras när revisionen av kommunindelningen förverkligats. *Styrelsen* ville ifrågasätta, om man icke genom en skyndsam behandling av organisationsfrågan skulle kunna möjliggöra för kommuner, som hade erforderlig storlek, att redan dessförinnan få den sedan länge behövlige samordningen på socialvårdens område genomförd. *Styrelsen för svenska landskommunernas förbund* har förklarat, att även om tiden ännu icke vore mogen för inrättande av särskilda socialförsäkringsnämnder, frågan om socialförsäkringens lokala organisation vore av så utomordentlig vikt, att en fortsatt skyndsam utredning på detta område vore väl motiverad. Om den obligatoriska sjukförsäkringen genomfördes från och med år 1950 samtidigt med den nya kommunindelningen, uppstode ett tillfälle som icke borde förslutas att få till stånd en förnuftig samordning mellan folkpensioneringen och sjukförsäkringen. Den nu föreslagna lokala organisationen borde därför endast utgöra ett provisorium för åren 1948—49. *Några pensionsombud* och *pensionsnämnder* ha däremot uttryckt tvivel om lämpligheten att framdeles anförtro folkpensionsärendena åt en socialförsäkringsnämnd.

Frågan om en decentralisering av inkomstprövningen har tilldragit sig stort intresse. Den särskilda mening, som inom socialvårdskommittén uttalats av herrar Bexelius och Hagård, har därvid rönt många instämmanden. Sålunda har *socialstyrelsen* förklarat sig dela reservanternas uppfattning under framhållande av att någon större risk för bristande enhetlighet i ärendenas behandling icke behövde föreligga. En intensifierad inspektionsverksamhet och ett ändamålsenligt inrättat besvärinstitut borde bland annat utgöra ett korrektiv häremot. *Styrelsen* har i detta sammanhang anfört, att den decentraliserade prövningsrätt, som tillämpades inom mödrahjälpsverksamheten, icke medfört någon ojämnhet av den betydelse att en centralisering ifrågasatts. En intensiv instruktionsverksamhet, vars effekt ställdes i relation till de stora understödssummor, det inom folkpensioneringen gällde, borde vidare underlätta en decentralisering.

Överståthållarämbetet har funnit, att inkomstprövningen sakligt sett skulle vinna på en decentralisering, därvid ämbetet dock ville göra den reservationen, att ämbetet icke ansåge sig kunna bedöma om mellan inkomstprövningen och invaliditetsprövningen rådde sådant samband, att en uppdelning av dessa båda slag av prövningar på olika organ borde undvikas. Till stöd för sin uppfattning har ämbetet anfört följande.

Såsom kommittén framhållit har ett lokalt organ, som fattar beslut i frågan, intim kontakt med ortsförhållandena och kan därjämte bilda sig ett självständigt omdöme om vederbörande sökandes förhållanden. Dessa med en decentralisering följande fördelar äro enligt ämbetets mening tungt vägande. Den större rutin och erfarenhet i fråga om handhavandet av inkomstprövningen, som kan vinnas av pensionsstyrelsens egna tjänstemän, torde icke kunna uppväga det handikap för den centrala prövningen, som föranledes av att dolda brister och ofullständigheter i det skriftliga materialet icke komma i dagen på grund av vederbörande tjänstemans obekantskap med de lokala och personliga förhållandena. Förmåga att på ett belysande sätt i skrift klargöra förhållanden, som icke direkt låta sig inpassa i ett schema, tillhör knappast de starka sidorna hos förtroendemännen ute i bygderna. Däremot är det att underskatta deras verksamhet att förutsätta att åt dem icke skulle kunna anförtros att meddela beslut i sådana frågor rörande ekonomiska förmåner till kommunmedlemmarna, som för det allmännas del icke innebära att utgifter överflyttas från kommunerna till staten. En ställig kontroll härå bör visserligen finnas, men denna synes icke nödvändigtvis behöva i första hand förläggas centralt. En del av de besparingar i fråga om den centrala myndighetens organisation, som skulle vinnas genom en dylik decentralisering, skulle med fördel kunna användas till en förstärkning av ortsbudsinstitutionen. Härigenom och genom vägledande instruktioner från pensionsstyrelsens sida torde besvärsträtten för ortsbuden kunna utvecklas till ett tillfyllestgörande kontrollmedel i statens hand över pensionsnämnderna. Överståthållarämbetet föreställer sig, att ett realiserande av tanken på inrättande av socialförsäkringsnämnder skulle komma att påverka ortsbudsinstitutionen i en för det här behandlade spørsmålet gynnsam riktning. Ett ståndpunktstagande i enlighet med kommittémajoritetens förslag skulle emellertid på grund av den storleksordning, som i så fall måste givas åt pensionsstyrelsen, försvåra möjligheterna till en framtida decentralisering.

Gentemot farhågorna för en ojämn lagtillämpning har överståthållarämbetet påpekat, att detta argument alltid stode till buds mot ett utspridande på lokala organ av beslutanderätten i statliga angelägenheter. Önskad enhetlighet skulle kunna åvägabringas genom upplysningsverksamhet från pensionsstyrelsens sida.

Länsstyrelsen i Malmöhus län har anfört, att med den erfarenhet och ansvarskänsla kommunala nämnder i allmänhet besutte någon större risk för missbruk icke torde föreligga om inkomstprövningen decentraliserades. Ätminstone då det gällde ansökningar om bostadstillägg borde ansökningarna icke behandlas av central myndighet i andra fall än då besvär anfördes. Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län har givit uttryck åt samma uppfatt-

ning, liksom *länsstyrelsen i Norrbottens län*, som framhållit att pensionsstyrelsen genom sina ortsombud hade möjlighet att utöva viss tillsyn. I samband därmed har länsstyrelsen uttalat sig för en höjning av arvodena åt ortsombuden och ifrågasatt heltidsanställning för ombuden i de nordligaste länen.

Jämväl *styrelserna för svenska stadsförbundet och för svenska landskommunernas förbund* ha förordat en decentralisering av inkomstprövningen i enlighet med vad reservanterna inom socialvårdskommittén uttalat. Styrelsen för svenska stadsförbundet har därvid tillagt, att folkpensionsreformens innebörd beträffande bostadstilläggen och deras finansiering syntes utgöra ett särskilt skäl att helt anförtro den därmed förbundna inkomstprövningen åt de lokala organen.

Slutligen har *ordföranden i föreningen pensionsnämndsordförande i Stockholm* Al Vanner i ett från majoriteten inom föreningens styrelse avvikande yttrande ansett inkomstprövningen kunna decentraliseras, därvid han framhållit att pensionsstyrelsen under alla omständigheter måste i mycket hög grad lita på nämndernas och ombudens bedömning i dessa fall.

Kommittémajoritetens ståndpunkt i fråga om inkomstprövningen har däremot lämnats utan erinran av *länsstyrelserna i Stockholms och Örebro län* samt av *föreningen pensionsnämndsordförande i Stockholm*. Samma ståndpunkt har intagits av *pensionsstyrelsen* samt det stora flertalet av de *pensionsombud* och *pensionsnämnder* som till styrelsen avgivit yttrande i ärendet.

Pensionsstyrelsen har till en början anfört, att i ärenden, däri jämväl invaliditetsprövning förekomme, sambandet mellan inkomstprövningen och invaliditetsprövningen vore så starkt, att det slutliga beslutet i dessa frågor borde fattas på samma gång. I ärenden med enbart inkomstprövning skulle givetvis handläggningen i styrelsen förkortas något, om pensionsnämnds beslut skulle gälla utan omprövning. Tidsvinsten torde dock normalt bli ganska obetydlig, då ju utbetalningen av pensionsbeloppen i allt fall skulle ske genom pensionsstyrelsen. Systemet skulle emellertid medföra åtskilliga olägenheter, bland annat skulle möjligheterna att bedriva en effektiv efterkontroll minska. Vidare skulle antalet ärenden, som besvärsvägen fördes under pensionsstyrelsens prövning, bli avsevärt större. Om härtill lades, att en kraftig utökning av den eljest erforderliga inspektionsverksamheten bleve ofrånkomlig, skulle genom decentraliseringen någon nämnvärd personalbesparing knappast kunna ske. Enligt styrelsens mening stode sålunda i stort sett intet att vinna genom den av reservanterna föreslagna decentraliseringen. Styrelsen erinrade vidare, att möjligheterna att begränsa väntetiden för de pensionsökande bleve större enligt den nya lagen än för närvarande. Om allmän ålderspension söktes separat, räknade styrelsen med att denna i regel skulle kunna utbetalas redan samma månad som 67-årsåldern uppnåddes. Enligt den nya lagen hade styrelsen vidare möjlighet att i avvaktan på det slutliga avgörandet av ett pensionsärende provisoriskt bevilja pension med skäligt belopp.

Flertalet *pensionsombud* och *pensionsnämnder*, som yttrat sig till pensionsstyrelsen, ha, såsom nämnt, samma uppfattning som styrelsen. Några ombud och nämnder ha dock varit av annan mening, därvid bland annat anförts, att en decentralisering ur statsfinansiell synpunkt ej kunde anses mera äventyrlig än det nuvarande taxeringsförfarandet, vid vilket det slutliga avgörandet i regel träffades av den lokala taxeringsnämnden.

Socialvårdskommitténs uttalanden rörande önskvärdheten av ett samarbete mellan pensionsnämnder och taxeringsnämnder ha understrukits av *pensionsstyrelsen*, som förklarar sig ämna framlägga förslag till erforderliga föreskrifter i ämnet. Därjämte hade styrelsen under övervägande att från sökande av inkomstprövad folkpension införskaffa medgivande för pensionsmyndigheterna att taga del av hans självdeklaration. Åtskilliga av pensionsstyrelsen hörda *pensionsombud* och *pensionsnämnder* ha, med tillstyrkande av vad socialvårdskommittén anført, framlagt förslag till ordnande av samarbetet med taxeringsmyndigheterna.

I övrigt har detta spörsmål i yttrandena berörts endast av *länsstyrelserna i Stockholms och Malmöhus län*, av vilka den förra framhållit, att då taxeringsnämnderna fungera endast under en del av året, samarbete i första hand bör etableras med vederbörande lokala skattemyndighet, medan sistnämnda länsstyrelse funnit att det ifrågasatta samarbetet knappast vore genomförbart med nuvarande taxeringsorganisation, då ytterligare belastning av taxeringsnämnderna icke syntes möjlig, om ett någorlunda gott taxeringsresultat skulle kunna åstadkommas.

Pensionsstyrelsens promemoria.

I den inledningsvis omnämnda, av pensionsstyrelsen upprättade promemorian angående en decentraliserad handläggning av vissa pensionsärenden har styrelsen behandlat frågan om en decentralisering av prövningen av bostads- och hustrutillägg till ålderspensioner samt av änkepensioner. Promemorian berör däremot icke frågan om en decentraliserad handläggning av ärenden angående invalidpension eller ärenden angående blindtillägg, vilka sistnämnda ärenden enligt styrelsens mening erbjöde så stora likheter med ärenden angående invalidpension, att de borde underställas pensionsstyrelsens prövning även om vederbörande fyllt 67 år. Styrelsen har förklarar, att vad i promemorian anfördes icke innefattade något ställningstagande till frågan, huruvida en decentralisering av angiven art över huvud borde komma till stånd, och ej heller till de ekonomiska konsekvenser för statsverket en sådan kunde föranleda. Vissa erinringar i fråga om möjligheten att redan nu genomföra en dylik decentralisering med gott resultat ha dock anförts i promemorian.

Pensionsstyrelsen har sålunda anmärkt, att den betydande mängd av ansökningar om inkomstprövade pensionsförmåner, som kunde förväntas då

den nya folkpensioneringslagen träder i tillämpning, komme att medföra en kraftig ökning av pensionsnämndernas arbetsbörda i samtliga bostadskostnadsgrupper, den lägsta ej undantagen, enär hustrutillägg och änkepension till mycket stor del tillkomme personer i lägsta bostadskostnadsgruppen. Härtill komme, att vid nämnda tidpunkt varken pensionsnämnderna eller pensionsstyrelsens ortsombud kunde förväntas ha nämnvärd praktisk erfarenhet av den i många avseenden komplicerade nya lagstiftningen. En samtidigt genomförd decentralisering av ärendenas handläggning komme att i hög grad förstärka den dragning åt en summarisk handläggning av ärendena, vartill redan nyssnämnda situation i och för sig inbjöde. Risk förelåge därför för att det allmänna komme att under åtskilliga år framåt få vidkännas särskilt höga kostnader för pensionsförmåner, som beviljats vid årsskiftet 1947/48 och den närmaste tiden därefter. De föreslagna låga kommunandelarna innebure icke några garantier för att den lokala prövningen bleve särskilt omsorgsfull. Framhållas kunde också, att sedan den beslutade kommunindelningsreformen genomförts och verkat några år möjligheterna att förstärka den lokala organisationen bleve större.

Pensionsstyrelsen har i promemorian utgått från, att även vid en sådan decentralisering, som avsåges i promemorian, uträkningen och utbetalningen av folkpensionerna skulle ankomma på styrelsen och att styrelsen jämväl skulle ha att taga ställning till förekommande utbetalningsspörsmål. Styrelsen har anmärkt, bland annat, att enligt den antagna nya lagen om folkpensionering styrelsen torde ha befogenhet att utan medverkan av pensionsnämnd fatta vissa beslut i samband med pensionernas uträkning, såsom exempelvis att vägra en sökande änkepension av den anledningen att förmånen vid uträkningen visade sig icke uppgå till 60 kronor. Vidare har styrelsen erinrat, att styrelsen utan föregående prövning av pensionsnämnd ägde meddela beslut om ändring eller upphörande av pensionsförmån i sådana fall, då pensionsberättigad mantalsskrevs å ort i lägre bostadskostnadsgrupp eller mantalsskrivningsorten överfördes till annan bostadskostnadsgrupp samt då pensionens belopp skulle ändras i anledning av inträffad förändring med avseende å den pensionsberättigades ålder eller civilstånd.

Rörande kompetensfördelningen i övrigt mellan pensionsstyrelsen och pensionsnämnderna har pensionsstyrelsen genomgått de olika slag av skälighetsavgöranden, som ankomma på en pensionsnämnd och i sammanhang därmed gjort vissa uttalanden rörande frågan om en decentralisering. Rörande inkomstberäkningen har styrelsen därvid anfört följande.

Det viktigaste fallet av skälighetsprövning är beräkningen av vederbörandes årsinkomst eller, såsom definitionen i 14 § lyder, den inkomst, för år räknad, som någon skäligen kan antagas komma att under den närmaste tiden åtnjuta. I lagrummet lämnas för särskilda fall direktiv för inkomst- uppskattningen, varjämte förutsattes att ytterligare uppskattningsregler fast-

ställas av Konungen vad beträffar naturaförmåner. I det stora hela är emellertid inkomststoppsskattningen en ren skälighetsprövning, och ehuru pensionsnämnderna vid dess utövning merendels ådagalägga en tydlig strävan att anlägga sociala rättvisesynpunkter, har styrelsen ibland förmärkt både väl sträng återhållsamhet och alltför långt gående mildhet gentemot de pensionsökande. Att en ganska stor handlingsfrihet måste tillkomma pensionsnämnderna vid uppskattningen av årsinkomst ligger i sakens natur. Å andra sidan rubbar decentraliseringen icke det faktum, att pensionsnämnderna handhava en övervägande statlig uppgift. Alltför stora olikheter i praxis böra därför icke få förekomma. Att förhindra att så sker vid genomförd decentralisering blir för pensionsstyrelsens ortsombud en åtskilligt viktigare och mera ansvarsfull uppgift än vad som är fallet när alla nämndsbeslut obligatoriskt underställas styrelsen.

En betydande nackdel som vidlåder ett borttagande av central kontroll över pensionsnämndernas inkomstberäkningar är att både pensionsnämnderna och styrelsens ombud ej sällan sakna kännedom om utgående livräntor, pensioner och andra dylika inkomster eller om tillägg av olika slag å sådana inkomster. Pensionsstyrelsen har däremot ofta möjlighet att genom relativt enkel utredning, ibland genom telefonsamtal inom Stockholm, erhålla önskade uppgifter. I vissa fall har styrelsen dessutom — på grund av sedan länge förekommande samarbete med bland annat riksförsäkringsanstalten — redan när ansökningarna om folkpension inkomma tillgång till uppgifter om sökandena tillerkända livräntor och pensioner. Dylika uppgifter förvaras av styrelsen på sådant sätt, att uppgifterna för en viss livränte- eller pensionstagare alltid sammanföras med en inkommande ansökan om folkpension för denne.

Det förekommer i stor utsträckning att styrelsen med begagnande av dylika möjligheter till kontroll ändrar pensionsnämndernas beslut i vad avser inkomstberäkningen. Om den obligatoriska granskningen av nämndsbesluten försvinner, måste givetvis möjligheten att vidtaga sådana rättelser av felaktigheter i inkomstberäkningarna i princip uppgivas. I nyss angivna fall, då styrelsen enbart med ledning av hos styrelsen förvarade uppgifter och alltså utan att någon utredning behöver företagas upptäcker uppenbara fel i inkomstens beräkning, synes emellertid föga rationellt att styrelsen icke skulle äga befogenhet att hindra verkställighet och vidtaga åtgärder för ändring av det redan fattade nämndsbeslutet.

I detta sammanhang må även nämnas, att styrelsen understundom med positivt resultat tar initiativ till att folkpensionssökande må tillerkännas honom eller henne tillkommande livränta eller pension av annat slag än folkpension. I de flesta av dessa fall förhåller det sig så, att styrelsen vid genomgång av handlingarna eller vid utredning funnit sannolikt att den sökande drabbats av skada på grund av olycksfall i arbete eller av yrkesjukdom under sådana omständigheter att ersättning skall utgå enligt lagstiftningen om ersättning för sådan skada eller sjukdom. Styrelsen brukar då överlämna handlingarna i ärendet till riksförsäkringsanstalten eller vederbörande ömsesidiga olycksfallsförsäkringsbolag för ersättningsfrågans prövning. Ett sådant förfarande omöjliggöres givetvis, om pensionsnämndernas inkomststoppsskattning ej blir föremål för granskning av pensionsstyrelsen.

Förutom om inkomstberäkningen har styrelsen såsom nämnt uttalat sig jämväl om övriga fall av skälighetsprövning, som ankomma

på pensionsnämnd. Därvid har styrelsen erinrat, att enligt 5 § tredje stycket jämfört med 34 § andra stycket i nya lagen om folkpensionering pensionsnämnd må på grund av föreliggande omständigheter i särskilt fall medgiva undantag från regeln, att pensionsberättigad för att anses tillhöra någon av bostadskostnadsgrupperna II—V skall ej blott det aktuella året vara mantalsskriven inom ifrågavarande grupp utan även de tre närmaste föregående åren ha varit mantalsskriven i grupp med samma eller högre nummer. Ehuru enligt pensionsstyrelsens erfarenhet pensionsnämnderna just vid tillämpningen av motsvarande stadgande i nu gällande lag särskilt ofta kommit till diametralt motsatta resultat, ansåge styrelsen, eftersom det här endast rörde sig om rätt till bostadstillägg under begränsad tid, avgörande skäl ej föreligga att bibehålla obligatorisk underställning av pensionsnämndernas beslut rörande denna fråga, om decentralisering av inkomstprövningen genomföres.

Enahanda åsikt har pensionsstyrelsen uttalat beträffande ett i socialvårds-kommitténs nu förevarande betänkande framlagt förslag — vartill jag återkommer — att, då pensionsberättigad stadigvarande vistas å ort tillhörande lägre bostadskostnadsgrupp än den till vilken hans mantalsskrivningsort hör, pensionen skall kunna beräknas efter bestämmelserna för den lägre bostadskostnadsgruppen.

Beträffande hustrutillägg har styrelsen anmärkt, att jämlikt 8 § andra stycket sådant tillägg, när särskilda skäl därtill föranleda, må utgå oaktat hustrun ej fyllt 60 år. Ehuru en alltför vidsträckt tillämpning skulle äventyra syftet med detta stadgande och med hänsyn härtill och till önskvärheten av en enhetlig tillämpning ombudens besvärsmätt kanske behöfde tagas i anspråk i nära nog samtliga de fall, då hustrutillägg beviljats med stöd av detsamma, borde enligt styrelsens mening, om decentralisering i övrigt komme till stånd, undantag ej göras för beslut av detta slag.

Styrelsen har vidare tillstyrkt, att pensionsnämnderna, om inkomstprövningen decentraliserades, anförtroddes prövningen av bestämmelserna i 13 § att, där särskilda skäl föreligga, vid tillämpning av lagen gift pensionsberättigad finge anses såsom ogift och ogift pensionsberättigad i vissa fall som gift. Även om bestämmelsen komme att medföra stora svårigheter — och därmed även stora ojämnheter — vid tillämpningen avsåge prövningen dock förhållanden, vilka lokala organ i många fall borde ha särskilda möjligheter att bedöma.

Däremot har styrelsen ansett, att pensionsnämnds beslut om tillämpning av de s. k. värdighetsbestämmelserna i 16 § alltid borde underställas styrelsens prövning. Styrelsen har härom anfört följande.

De befogenheter som i 16 § läggas i pensionsnämndernas händer äro för de pensionsberättigade ofta av djupt ingripande betydelse, särskilt i de högre bostadskostnadsgrupperna och när hustrutillägg utgår samt när det gäller åtgärd i anledning av alkoholmissbruk. Bedömandet huruvida stadgade

förutsättningar för avslag eller indragning jämlikt denna paragraf föreligga i de särskilda fallen är jämväl av mycket ömtålig natur. Vad nu sagts gäller även frågan huruvida vid inkomst- eller egendomsavhändelse beräkning av viss inkomst, som genom avhändelsen upphört, skall ifrågakomma i stället för avslag eller indragning eller sedan fastställd förverkandetid utgått. Då det ej kan förutsättas att de pensionsberättigade alltid när pensionsnämnden utmätt för sträng påföljd komma sig för att anföra besvär över pensionsnämndens beslut, synes det redan av denna anledning kunna ifrågasättas om det är tillrådligt att helt decentralisera avgörandena enligt denna paragraf. Härtill kommer att beslut om påföljdstid, vilka efter pensionsökandens flyttning från en kommun till en annan äro obekanta för såväl den nya pensionsnämnden som för styrelsens ombud, lätt kunna åsidosättas genom bifallsbeslut av den nya nämnden. För pensionsstyrelsen vore det närmast en lättnad att slippa prövningen av ifrågavarande ofta mycket besvärliga ärenden, men styrelsen ifrågasätter huruvida icke vad ovan anförts utgör vägande skäl för att pensionsnämndernas beslut om påföljd enligt 16 § obligatoriskt skola underställas pensionsstyrelsen även om skälighetsavgöranden i övrigt decentraliseras. Däremot torde det böra ankomma på styrelsens ordsombud att genom besvär bringa under styrelsens prövning fall då pensionsnämnd underlåtit att tillämpa 16 §, ehuru sådan tillämpning skäligen bort ske.

Jämväl frågan om indragning av pension för den som förlorat sitt svenska medborgarskap eller upphört att vara mantalsskriven i riket har pensionsstyrelsen ansett alltid böra underställas styrelsens prövning, bland annat därför att den för detta fall stadgade skälighetsprövningen ur principiell synpunkt hade stor betydelse.

Pensionsstyrelsen har vidare framhållit, att en decentralisering komme att medföra att besvärsrätten ökade i betydelse och att ett större antal besvärsärenden kunde förväntas. I samband härmed har styrelsen uttalat följande.

Det förekommer att en besvärsberättigad utan att framföra visst yrkande och utan att kunna bilda sig en bestämd uppfattning i ärendet framfört tvivel på ett nämndsbesluts riktighet. Enligt styrelsens erfarenhet är det ej heller ovanligt att de beslutande nämndsledamöterna själva äro tveksamma om ett besluts riktighet utan att dock kunna angiva något acceptabelt alternativ. Ibland kommer detta fram i ett vid nämndens beslut fogat särskilt yttrande, vilket pensionsstyrelsen vid sin granskning av ärendet har att beakta. Genom att på detta sätt giva uttryck åt sin tveksamhet torde pensionsnämnderna ofta anse sig ha »fredat sitt samvete» eller med andra ord ha på pensionsstyrelsen övervältrat ansvaret för beslutet. Ett sådant resonemang motsvarar ju icke verkligheten enligt nu gällande lag, eftersom styrelsen är skyldig att granska och taga ansvaret för varje pensionsärende. Mycket talar dock för att vid decentralisering en dylik möjlighet att, oberoende av huruvida besvär anföras, få tveksamma ärenden upptagna till prövning av pensionsstyrelsen skulle motsvara ett verkligt behov. Styrelsen anser sålunda att, om den obligatoriska underställningen borttages, pensionsnämnderna i stället böra erhålla möjlighet att i tveksamma fall underställa sina beslut pensionsstyrelsens prövning.

Ytterligare har styrelsen anfört, att det ankomme på styrelsen att kontrollera vissa uppgifter om faktiska omständigheter av betydelse för rätten till pension eller dennas belopp. Enligt nya lagen hade styrelsen att utan föregående prövning av pensionsnämnd avgöra ansökningar om enbart ålderspension. Styrelsen hade därvid att granska och i den mån så erfordrades kontrollera sådana i ansökningen eller denna bifogade handlingar förekommande uppgifter, som anginge medborgarskap, ålder, mantalsskrivning i riket och civilstånd samt, om sökanden vore gift, huruvida maken åtnjöte folkpension. Då det låge i sakens natur att dubbla pensionsförmåner ej finge utgå till samma person, måste styrelsen givetvis också i sitt centrala register över pensionstagare undersöka, huruvida sökanden själv redan åtnjöte folkpension. Styrelsen utginge från att ett liknande förfarande borde tillämpas i fråga om inkomstprövade förmåner, vilkas handläggning decentraliserades. En sådan granskning före pensionens utbetalning medförde stora fördelar och vore lätt att genomföra. I fråga om ansökningar om hustrutillägg och änkepension borde granskningen från styrelsens sida även omfatta kontroll av att äktenskapet bestått minst fem år samt, när fråga vore om änkepension, att änkan vid mannens frånfälle fyllt 55 år.

För uträkningen av pensionens och kommunbidragets storlek borde styrelsen vidare tillse, att i handlingarna funnes för detta ändamål nödvändiga, förut ej omnämnda faktiska uppgifter ävensom, i den mån så kunde ske, kontrollera dessa uppgifter med anlitan av material inom styrelsen. Styrelsen måste sålunda uppmärksamma uppgifter om mantalsskrivningsorten för det år, under vilket ansökningen inkommit till pensionsnämndens ordförande, samt i bostadskostnadsgrupperna II—V även för de tre närmast föregående åren.

Styrelsen har vidare anfört att man måste utgå ifrån att pensionsnämnderna dels beginge räknefel och dels förbisåge föreskrivna grunder för inkomstberäkningen och på grund härav ibland beviljade pension efter uppenbart oriktigt beräknade årsinkomster utan att detta observerades av styrelsens ordsombud. Styrelsen hade med anledning härav övervägt, huruvida i händelse av decentralisering en särskild revisionsavdelning borde inrättas för efterhandsgranskning i dessa avseenden av ärenden som icke underställts styrelsens prövning. En sådan revisionsavdelning skulle ha till uppgift att granska varje nämndsbeslut med hänsyn till räknefel och dylikt samt att av den för beslutet ansvarige återkräva på grund av sådana felaktigheter för mycket utbetalade belopp. Då det emellertid i olika hänseenden måste anses vara av största vikt att begångna felaktigheter i största möjliga utsträckning rättades redan före pensionsutbetalningen, syntes en sådan siffergranskning böra ske jämsides med den granskning av faktiska uppgifter varom varit tal i det föregående. Eftersom utbetalning av pension ej vore avsedd att ske mer än en gång i månaden, skulle den första utbetalningen i de flesta fall icke fördröjas av en sådan ytterligare granskning.

Pensionsstyrelsen har jämväl berört frågan om den inverkan en decentralisering skulle få på styrelsens efterkontroll. Om denna verksamhet har styrelsen i promemorian anfört följande.

Såsom tidigare berörts erhåller pensionsstyrelsen från vissa myndigheter m. m. fortlöpande uppgifter om beviljade livräntor, pensioner och understöd. Dessa uppgifter förvaras på ett sådant sätt att de kunna framtagas så snart en ansökning om folkpension inkommer för ifrågavarande person. Utgår redan pension då uppgiften inkommer, framtages pensionsansökningen ur arkivet och jämföres med den inkomna uppgiften, varefter, om så erfordras, styrelsen anmodar vederbörande pensionsnämnd att till prövning upptaga frågan om pensionstagarens rätt till fortsatt folkpension.

Annan efterkontroll som pensionsstyrelsen utövar är granskning av pensionstagarnas ekonomiska förhållanden vid dödsfall. Ofta, när en betydande inkomst åtnjutes av en av två makar, måste för den efterlevande upprättas en ny inkomstberäkning att läggas till grund för nytt beslut om pensionsrätten. Detta kan också bli nödvändigt om makarna eller en av dem innehaft en betydande förmögenhet, vars avkastning för den efterlevande enligt lagen skall beräknas på annat sätt än till halva det tidigare för makarna tillsammans beräknade beloppet. Också i sådana fall anmodar styrelsen, när fråga är om minskning eller indragning av pensionsförmån, vederbörande pensionsnämnd att till prövning upptaga frågan om pensionstagarens rätt till fortsatt folkpension. Särskilt efterkontroll i anledning av dödsfall medför dessutom ofta anledning för styrelsen att av pensionstagares dödsbo återkräva på grund av oriktiga uppgifter för mycket utbetald folkpension.

Även vid pensionstagares flyttning från en ort till en annan utför styrelsen regelmässigt viss efterkontroll, som i fråga om åldringar dock vanligen inskränker sig till undersökning huruvida pensionstagaren blir mantalsskriven å ort tillhörande lägre ortsgrupp än den, efter vilken pensionen utgår. Om så blir fallet, skall inkomstprövad förmån nedsättas eller bortfalla, varom pensionsstyrelsen beslutar utan föregående nämndsbeslut.

I övrigt är det beträffande åldringar i regel pensionsnämnderna som efter pensionsstyrelsens direktiv och under styrelsens tillsyn handhava kontrollen över att ändrade ekonomiska förhållanden medföra därav betingade ändringar i folkpensionens belopp. Ofta äro pensionsnämnderna, särskilt i små kommuner, där alla känna varandra, mycket obenägna att öppet taga initiativ till indragning eller minskning av utgående folkpension eller ens till utredningar som äro nödvändiga för att det skall kunna bedömas huruvida sådan åtgärd är befogad. Även när initiativet i realiteten kommer från pensionsnämnd tillgår därför samarbetet mellan styrelsen och nämnderna vanligen så, att nämnden till styrelsen insänder uppgift om vad som förekommit med uttrycklig eller underförstådd begäran att styrelsen skall taga det synliga initiativet i ärendet, därest åtgärd anses påkallad. Om styrelsen — eventuellt efter utredning — anser erforderligt att pensionsrätten omprövas, anmodar styrelsen därefter pensionsnämnden att upptaga nämnda fråga till behandling.

Styrelsen har vidare framhållit, att styrelsens möjligheter att snabbt vidtaga erforderliga efterkontrollåtgärder vid förändringar i fråga om medborgarskap, civilstånd och mantalsskrivning komme att avsevärt förbättras genom ett samarbete med folkbokföringens länsbyråer, varom förslag före-

läge. Även om denna förbättrade efterkontroll bibehölles bleve det emellertid vid en decentralisering i den omfattning som ifrågasatts nödvändigt med föreskrifter hur efterkontrollen inom kommunerna skulle vara anordnad. Efterkontrollen vore särskilt intensifierad i fråga om invalider och måste i detta avseende bestå även om handläggningen av ärenden rörande folkpension för andra kategorier decentraliserades. Att slopa styrelsens efterkontrollverksamhet i fråga om åldringar tedde sig under sådana omständigheter mindre lämpligt, och direkt skadligt för folkpensioneringslagens efterlevnad vore det utan tvivel att helt på nämnderna överlåta efterkontroll av änkor i arbetsför ålder, vilka erhöles änkepension.

I anslutning till dessa uttalanden om efterkontrollverksamheten har pensionsstyrelsen upptagit frågan om befogenhet för styrelsen att själv vidtaga ändringar i redan utgående pensioner samt påfordra omprövning av pensionsrätt. Härvid har styrelsen till en början erinrat om att styrelsen ofta hade större möjligheter än pensionsnämnderna att snabbt och säkert erhålla kännedom om förändringar i pensionstagarnas förhållanden av natur att inverka på pensionstagares fortsatta rätt till folkpension. Styrelsen har vidare anmärkt att, såsom i det föregående angivits, styrelsen enligt nya folkpensioneringslagen i vissa fall ägde utan föregående prövning av pensionsnämnd verkställa erforderlig jämkning av pensionen. Dessa frågor sammanhänge mer eller mindre intimt med pensionernas utbetalning och det vore viktigt att erforderliga ändringar i pensionsbeloppet kunde vidtagas snabbt. Att vid en decentraliserad handläggning av änkepensioner och inkomstprövade tillägg till ålderspensioner avhända styrelsen den uteslutande beslutanderätten i dessa avseenden skulle medföra en försämring i handläggningen och borde därför icke ifrågakomma.

Pensionsstyrelsen har vidare, under erinran om sina uttalanden angående önskvärdheten av en granskningsrätt för styrelsen i fråga om faktiska uppgifter av betydelse för rätten till pension eller pensionens belopp, anfört att i den mån granskningsskyldighet sålunda komme att kvarstå för styrelsen ändringar ej borde vidtagas i styrelsens rätt att i dessa fall återförvisa ärendena för förnyad prövning och att vid felräkning, misskrivning eller dylikt verkställa rättelse utan återförvisning. Ett fall, som måste bli ganska vanligt vid en decentraliserad prövning av ålderspensioner, vore att av två pensionsberättigade makar den ene vore över och den andre under 67 år och att pensionsstyrelsen beträffande den yngre av makarna funne sig icke kunna godtaga pensionsnämndens inkomstberäkning eller annan skälighetsbedömning av natur att ej skola granskas av styrelsen i fråga om den av makarna som fyllt 67 år. I dylika fall borde styrelsen för undvikande av mot varandra stridande avgöranden kunna återförvisa ärendet till ny prövning eller, om pension redan utginge, påfordra omprövning av pensions-

rätten. Det motsvarande gällde för det fall att styrelsen vid handläggning av ärende rörande barnbidrag för barn, adoptivbarn eller styvbarn till pensionstagare, som fyllt 67 år, funne sig icke kunna godtaga den enligt tidigare beslut gällande inkomstberäkningen för pensionstagaren.

Om pensionsstyrelsen i nu angivna fall även vid en decentralisering tillades rätt att påfordra omprövning av pensionsrätt, saknades enligt styrelsens mening anledning att icke tillerkänna styrelsen generell sådan rätt att användas i fall då styrelsen vid efterkontroll eller på annat sätt erhållit kännedom om omständigheter, vilka såvitt kunde bedömas borde medföra minskning eller indragning av pensionsförmån eller ändring i ett ännu ej verkställt nämndsbeslut. Befogenheten för pensionsstyrelsen att provisoriskt förordna om minskning eller indragning av pension, då skäl för sådan åtgärd föreläge, borde under sådana förhållanden bibehållas oförändrad. Det bleve då obehövt att anförtro pensionsnämnderna eller deras ordförande sådan befogenhet. Att generellt tillägga ordförandena befogenhet att provisoriskt förordna om minskning eller indragning syntes dessutom mindre lämpligt.

Pensionsstyrelsen har slutligen förklarat, att om decentraliserad handläggning av änkepensioner och inkomstprövade tillägg till ålderspensioner genomfördes, den nya handläggningen i princip syntes böra tillämpas å ansökningar som inkommit till pensionsnämndens ordförande efter bestämmelsernas ikraftträdande och den äldre å övriga ansökningar. Infördes decentralisering redan i samband med den nya folkpensioneringslagens ikraftträdande, torde emellertid det nya förfarandet böra göras tillämpligt å alla ansökningar om folkpension, som ej avsåge tid före den 1 januari 1948, även om sådana ansökningar inkommit till ordföranden före nämnda dag. Huru övergångsbestämmelserna i detalj skulle utformas har styrelsen icke ansett sig böra ingå på.

I promemorian ha jämväl de spörsmål som angå personalbehovet vid en eventuell decentralisering blivit föremål för övervägande. I detta hänseende har styrelsen kommit till det resultat att någon nämnvärd personalbesparing knappast kunde ske genom en decentralisering på det sätt att pensionsnämnds inkomstbeslut i ärenden med enbart inkomstprövning skulle gälla utan omprövning; besparingen skulle inskränka sig till två tjänstemän i högre lönegrad. Därest, såsom styrelsen ifrågasatte, särskilda inspektörsbefattningar med vissa bestämda lokalområden finge inrättas, skulle i stället en ökning av personalen bliva erforderlig.

Styrelsen har vidare framhållit, att en decentralisering skärpte kraven på ordförandena i pensionsnämnderna och ortsombuden. Rörande ombuden har styrelsen särskilt påpekat, att deras närvaro vid sammanträdena vid en decentralisering bleve så betydelsefull, att alla tänkbara åtgärder borde vidtagas för att göra det möjligt för dem att närvara. Styrelsen har vidare

framhållit, att det torde bliva synnerligen svårt för styrelsen icke blott att förvärva utan även att hinna instruera de nya ombud, som i samband med den nya lagens ikraftträdande bleve erforderliga, även om decentralisering icke skedde. Skulle decentraliseringen få till följd att ett ännu större antal ombud måste nyanställas och instrueras, hyste styrelsen allvarliga farhågor för att detta bleve en för styrelsen ogenomförbar uppgift. Den ökning av ombudens befattning med varje särskilt ärende, som bleve nödvändig om styrelsens obligatoriska eftergranskning av nämndsbesluten borttoges, måste vidare i görligaste mån begränsas, bland annat med hänsyn därtill att ombudsuppdragen alltjämt torde få vara bisysslor, samtidigt som ombudsområdena ej finge vara för små om ombuden skulle förvärva nödig rutin och erfarenhet. Ombuden borde därför icke betungas med sådan kontroll och tillsyn som lika bra eller bättre kunde utföras av pensionsstyrelsen utan att handläggningen därigenom fördröjdes.

Departementschefen.

Vid framläggandet för 1946 års riksdag av förslaget till ny lag om folkpensionering framhölls, att de i förslaget upptagna föreskrifterna angående folkpensioneringens administrativa handhavande vore att anse såsom provisoriska i avbidan på den ytterligare utredning härutinnan socialvårdskommittén ställt i utsikt. Denna utredning föreligger nu. I fråga om sättet för pensionsärendenas behandling har socialvårdskommittén icke föreslagit några väsentliga ändringar i vad för närvarande gäller. Kommittén har, i avbidan på kommunindelningsreformens genomförande, ansett sig icke nu böra framlägga förslag om något gemensamt lokalt socialförsäkringsorgan, utan utgått från att pensionsnämnder av nuvarande beskaffenhet tills vidare skola handhava den lokala handläggningen av pensionsärendena. Till denna kommitténs ståndpunkt kan jag ansluta mig. Intill dess närmare klarhet vunnits huru de olika socialförsäkringsgrenarna ävensom den allmänna supplerande socialhjälpen skola uppbyggas och samordnas synes frågan om inrättandet av en gemensam socialförsäkringsnämnd böra anstå. Styrelsen för svenska stadsförbundet har ifrågasatt, att i sådana kommuner, där förut-sättningar funnes, redan nu borde vidtagas åtgärder för en samordning av de lokala organen på socialvårdens område. Jag är icke beredd att i detta hänseende framlägga något förslag, vilket måhända skulle försvåra en kommande översyn på området. Något hinder föreligger självfallet icke för att av saken intresserade kommuner överväga i vad mån organisatoriska förändringar med avseende å olika nämnders och styrelser arbete eller andra åtgärder inom gällande författningars ram kunna främja ett samarbete mellan de olika organen. Genom sådana åtgärder torde värdefulla erfarenheter för en kommande reform på området kunna vinnas.

Rörande pensionsnämndernas befattning med pensionsärendena gäller såväl för närvarande som enligt nya folkpensioneringslagen i dess antagna

lydelse, att varje beslut av pensionsnämnd skall granskas av pensionsstyrelsen, som har det slutliga avgörandet i sin hand. Detta gäller såväl rent faktiska förutsättningar för rätten till pension som mera skälighetsbetonade avgöranden. I sistnämnda hänseende avser prövningen framför allt två spörsmål, nämligen dels huruvida vederbörande är invalid i folkpensioneringslagens mening och därmed berättigad till invalidpension (eller sjukbidrag) och dels frågan om storleken av den pensionsberättigades inkomst. Vad angår invaliditetsprövningen har socialvårdskommittén funnit klart, att denna även i fortsättningen borde verkställas såväl lokalt som centralt. I fråga om inkomstprövningen har kommittén övervägt huruvida en decentralisering av prövningsförfarandet kunde ske. På anförda skäl har emellertid kommittén stannat för att föreslå att även på detta område den nuvarande ordningen i huvudsak bibehålles. Två ledamöter av kommittén ha dock på denna punkt varit av annan mening och förordat en decentralisering av inkomstprövningen.

De skäl socialvårdskommittén anfört för att invaliditetsprövningen även i fortsättningen bör handläggas såväl lokalt som centralt synas mig bärande. Jag vill särskilt framhålla vad kommittén anfört därom, att man icke kan till lokala organ knyta den medicinska expertis, som är erforderlig för en följdriktig och tillfredsställande prövning av invaliditetsavgörandena, ävensom att vid en centraliserad invaliditetsprövning föreligga större möjligheter att anordna invaliditetsförebyggande åtgärder och sörja för erforderlig sjukvård. Med invaliditetsprövning torde, på sätt pensionsstyrelsen i sin särskilda promemoria anfört, i här förevarande avseende böra jämföras prövningen av rätt till blindtillägg till den som ej åtnjuter invalidpension.

Därest i enlighet med det anförda pensionsnämnds beslut angående förefintligheten av invaliditet i folkpensioneringslagens mening alltjämt skall underställas pensionsstyrelsens prövning, torde detsamma böra gälla om inkomstprövningen i ärenden angående invalidpension. Förutsättningarna för att någon skall betraktas som invalid i folkpensioneringslagens mening äro att vederbörande på grund av sjukdom, sinnesslöhet, vanförhet eller annat lyte är ur stånd att försörja sig genom sådant arbete som motsvarar hans krafter och färdigheter. Såsom socialvårdskommittén framhållit och pensionsstyrelsen i sitt yttrande understrukt är med hänsyn härtill uppskattningen av arbetsinkomstens storlek ett betydelsefullt moment även i själva invaliditetsprövningen. Det rent medicinska bedömandet kompletteras sålunda med en uppskattning av den pensionssökandes faktiska försörjningsläge. Då den medicinska invaliditetsprövningen, enligt vad jag tidigare anfört, bör ske såväl lokalt som centralt, synes detsamma böra gälla om inkomstprövningen i invaliditetsärenden. I denna del finner jag mig sålunda böra godtaga socialvårdskommitténs förslag.

Vad åter angår inkomstprövningen i övrigt — i fråga om bostads- och hustrutillägg till ålderspensioner samt änkepensioner — hyser jag för min

del i likhet med minoriteten inom kommittén och ett flertal remissinstanser starka sympatier för en decentraliserad inkomstprövning. Den lokala orts- och personkännedomen beredes härigenom det inflytande, som enligt min uppfattning bör tillkomma den. Att folkpensioneringen till väsentlig del är en statlig angelägenhet torde icke göra det nödvändigt att den centrala tillsyn av folkpensioneringens handhavande, som är önskvärd, erhåller den formen att varje av kommunal myndighet fattat beslut skall i detalj prövas av ett centralt ämbetsverk. Socialvårdskommitténs betänkande andas en stark misstro mot de lokala organens villighet och förmåga att på ett riktigt sätt handha tillämpningen av folkpensioneringslagen. Jag kan icke dela denna **inställning**. Såsom länsstyrelsen i Malmöhus län anfört torde, med den erfarenhet och ansvarskänsla kommunala nämnder i allmänhet besitta, någon större risk för missbruk icke föreligga om inkomstprövningen decentraliseras. Det är att märka, att resultatet av inkomstprövningen icke kan medföra att på staten övervältras kostnader, som eljest skolat bäras av kommunen. De nya folkpensionernas belopp ha nämligen avvägrats så att något behov av fattigvård vid sidan av desamma normalt icke skall föreligga, i allt fall icke om vederbörande pensionär har egna inkomster vid sidan av pensionen. Att märka är vidare att frikostighet från de kommunala organens sida vid pensionsärendenas handläggning medför att vederbörande kommuns utgifter i form av bidrag till den inkomstprövade förmånen stegras. Då ett av huvudskälen för att låta kommunerna bidraga till kostnaderna för folkpensioneringen varit att skapa garantier för en omsorgsfull prövning av inkomstberäkningen, synes konsekvensen kräva att de kommunala organen också få taga ansvaret för de beslut som fattas i dylikt hänseende.

Socialvårdskommittén har såsom skäl mot en decentralisering av inkomstprövningen anfört, att vid en decentraliserad prövning lagtillämpningen kunde befaras bli mycket ojämn och komma att influeras av kommunernas olika ekonomiska ställning och den subjektiva uppfattningen inom det kommunala organ som hade att handlägga ärendet. Dessa farhågor kunna måhända icke helt avvisas. Såsom minoriteten inom kommittén och vissa remissinstanser påpekat torde dock denna olägenhet kunna motverkas genom en intensifierad inspektions- och upplysningsverksamhet från pensionsstyrelsens sida. Vad särskilt angår det inflytande på prövningen, som kommunernas bidragsskyldighet till inkomstprövade pensionsförmåner kan tänkas medföra, vill jag erinra, att riksdagen vid antagandet av den nya folkpensioneringslagen hemställde om utredning angående denna bidragsskyldighet i syfte att utjämna den olika belastningen å kommunernas ekonomi. Genomföres en dylik utjämning — utredning därom har numera verkställts och jag torde få senare anmäla denna fråga — torde därigenom det anförda skälet mot en decentralisering avsevärt minska i betydelse. Därjämte är att märka, att pensionsstyrelsen genom sina ortsombud kan öva inflytande på pensionsärendenas handläggning. Att förlägga beslutanderätten till ortsom-

buden — en utväg som diskuterats av socialvårdskommittén — är emellertid enligt min uppfattning icke lämpligt. Härigenom skulle pensionsnämnderna i realiteten komma att intaga samma ställning som för närvarande och någon verklig decentralisering komme sålunda ej till stånd.

Pensionsstyrelsen har förklarat, att även om en decentraliserad handläggning av inkomstprövningen kunde tänkas medföra någon tidsvinst, denna dock normalt komme att bli obetydlig. I den särskilda promemoria styrelsen avgivit har vidare anförts, att under den första tiden av den nya lagstiftningens tillämpning en decentralisering kunde väntas komma att bidra till en summarisk handläggning av ärendena. Styrelsen har vidare — från sina utgångspunkter — funnit någon personalbesparing av betydelse inom styrelsen icke kunna ske, bland annat därför att antalet besvär i pensionsärenden komme att ökas vid en decentralisering och denna nödvändiggjorde en kraftigt vidgad inspektionsverksamhet från styrelsens sida. Farhågor ha vidare av styrelsen uttalats för att en sådan förstärkning av ortsombudsinstitutionen, som nödvändiggjordes av decentraliseringen, skulle möta stora svårigheter att genomföra.

De invändningar mot en decentralisering av inkomstprövningen, som sålunda gjorts, synas mig icke kunna tillmätas sådan vikt, att de böra lägga hinder i vägen för en dylik åtgärd. Jag är väl medveten om att den ökade inspektions- och upplysningsverksamhet, som vid en decentralisering är önskvärd, i viss mån uppväger den besparing i pensionsstyrelsens organisation, som granskningsarbetets bortfallande medför. Fördelarna av en decentraliserad inkomstprövning i form av ett ökat inflytande för den lokala orts- och personkännedomen, en stegrad ansvarskänsla hos pensionsnämnderna och ett snabbare avgörande av ärendena synas emellertid väga så tungt, att jag förordar en sådan decentralisering.

I sin förut omnämnda promemoria har pensionsstyrelsen anført, att även om inkomstprövningen decentraliseras på sätt som nämnts en ganska omfattande kontrollverksamhet borde utövas från styrelsens sida innan utbetalning av pensionen skedde. Styrelsen borde sålunda ha rätt — och skyldighet — att granska och vid behov kontrollera sådana i pensionsärendet lämnade faktiska uppgifter om medborgarskap, ålder, civilstånd och mantalsskrivningsort med mera, vilka hade betydelse för pensionsrätten eller pensionens belopp, ävensom kontrollera huruvida den pensionsökande eller hans make redan åtnjöt folkpension. Vidare har styrelsen förutsatt, att inom styrelsen skulle före pensions utbetalande verkställas siffergranskning av beslutet. För möjliggörande av rättelser av felaktigheter, som vid granskningen befunnits föreligga, borde styrelsen äga återförvisa ärende för förnyad prövning ävensom, i samma omfattning som för närvarande, utan återförvisning vidtagna rättelser i anledning av felräkning, misskrivning eller annan dylik uppenbar oriktighet. Befogenhet för pensionsstyrelsen att påfordra omprövning av viss pensionstagares rätt till pension borde jämväl

finnas för att förläna styrelsens efterkontrollerande verksamhet nödig effektivitet.

I anledning av vad pensionsstyrelsen sålunda anfört vill jag framhålla, att det torde kunna läggas i pensionsnämndernas hand att avgöra sådana faktiska förutsättningar för rätten till pension som den sökandes medborgarskap, ålder och civilstånd utan att beslutet skall för sin giltighet förutsätta att pensionsstyrelsen granskat och godkänt detsamma. Jag kan icke heller finna erforderligt, att sådana för pensionens beräkning erforderliga uppgifter, som angå den sökandes tillhörighet till viss bostadskostnadsgrupp eller, vid hustrutillägg och änkepension, av tiden för äktenskapets bestånd regelmässigt skola kontrolleras av pensionsstyrelsen, innan utbetalning av pensionen sker. Detsamma gäller om pensionsnämnds iakttagande av föreskrivna normer för inkomstberäkningen. Den i nu angivna hänseenden erforderliga kontrollen över att pensionsnämnderna följa lagens föreskrifter synes kunna uppnås dels genom ortsombudens verksamhet och dels genom stickprovsundersökningar inom styrelsen. Jag anser sålunda att pensionsnämndernas beslut i nu angivna frågor böra, i den mån besvär ej anföras, utan granskning läggas till grund för pensionens utbetalande. Detsamma bör gälla om alla avgöranden, som innefatta ett skälighetsbedömande, såsom exempelvis fråga huruvida avsteg skall göras från reglerna om tillhörigheten till bostadskostnadsgrupp, huruvida hustrutillägg skall utgå för hustru som ej fyllt 60 år eller huruvida gift pensionsberättigad i särskilt fall skall i pensionshänseende anses såsom ogift eller ogift pensionsberättigad såsom gift.

Däremot synes det mig lämpligt att pensionsnämndernas beslut siffergranskas inom pensionsstyrelsen innan utbetalning av pensionen sker. En dylik granskning är särskilt påkallad, därest, såsom jag för min del vill förordna, pensionsnämnds beslut jämväl skall innefatta en uträkning av pensionens belopp. För underlättande av nämndernas och ortsombudens arbete i denna del synas tabeller över folkpensionsförmånernas storlek i olika inkomstlägen böra tillhandahållas dem. Även om så sker, måste man dock räkna med att pensionsnämnderna i en del fall begå misstag vid fastställande av pensionens belopp. Styrelsen bör fördenskull äga möjlighet att, om pensionsnämnds beslut blivit felaktigt i följd av felräkning, misskrivning eller annan dylik uppenbar oriktighet, verkställa nödig rättelse. Någon återförvisning av ärendet synes därvid ej erforderlig, men styrelsen synes böra lämna såväl nämnden som sökanden meddelande om sitt beslut i ärendet.

I anslutning till den nu omnämnda siffergranskningen bör pensionsstyrelsen verkställa kontroll huruvida den pensionssökande eller hans make redan åtnjuter folkpension. Skulle så befinnas vara fallet, äger styrelsen givetvis även utan uttryckligt stadgande befogenhet att undanröja nämndens beslut eller vidtaga nödig rättelse. Också i detta fall bör pensionsnämnden och sökanden underrättas om ändringen och anledningen därtill.

Även om pensionsstyrelsens granskning inskränkes på sätt i det föregående anförts kan det tydligen inträffa, att inom styrelsen — i anledning av stickprovsundersökning eller eljest — upptäckes att av pensionsnämnd meddelat beslut icke står i överensstämmelse med folkpensioneringslagens föreskrifter. Pensionsstyrelsen har förutsatt, att styrelsen för sådant fall skulle ha samma befogenhet som för närvarande att återförvisa ärendet eller ändra pensionsnämndens beslut. Med styrelsens ställning av tillsynsmyndighet bör en sådan rätt tillkomma styrelsen. Det kan anmärkas, att med avseende å ärenden angående olycksfallsförsäkring försäkringsrådet äger en dylik befogenhet samt att enligt den nya lagen om allmän sjukförsäkring tillsynsmyndigheten äger, ändå att klagan icke förts, till prövning upptaga ärende vari allmän sjukkassa meddelat beslut enligt nämnda lag. En motsvarande rätt för pensionsstyrelsen i ärenden angående folkpensionering bör dock icke få avse av pensionsnämnd meddelade skälighetsavgöranden utan endast sådana frågor av faktisk natur, som enligt lagen äro en förutsättning för rätten till pension eller böra beaktas vid fastställande av pensionens belopp. Med hänsyn härtill synes någon återförvisning ej vara erforderlig i sådana fall då pensionsstyrelsen ägt i samband med granskning av beslutet själv vidtaga erforderlig rättelse. I andra fall synes däremot styrelsen böra uppdraga åt pensionsnämnd att upptaga ärendet till förnyad prövning.

Vad i det föregående anförts har närmast avsett handläggningen av nya ansökningar om folkpension, men äger motsvarande tillämpning i fråga om ansökningar om höjning av pension. Den ifrågasatta decentraliseringen berör emellertid även frågor om andra ändringar i redan utgående pensioner. I den mån dylika ändringar endast innebära ett omräkningsförfarande, såsom då pensionsbeloppet skall ändras i anledning av förändring med avseende å den pensionsberättigades ålder, civilstånd eller tillhörighet till bostadskostnadsgrupp eller som en följd av att hustrutillägg beviljas eller pensionen skall till beloppet nedsättas i anledning därav att den pensionsberättigade häktats eller intagits i fångvårds- eller tvångsarbetsanstalt eller annan anstalt, synas praktiska skäl tala för att bibehålla pensionsstyrelsens omedelbara beslutanderätt. Ur administrativ synpunkt talar härför att det torde vara lättare för pensionsstyrelsen än för nämnderna att erhålla kännedom om dylika omständigheter. Beträffande å anstalt intagna föreskrives i 17 § sista stycket nya folkpensioneringslagen att pensionsstyrelsen må medgiva nära anhörig som för sitt uppehälle är beroende av den pensionsberättigades folkpension, rätt att uppbära denna eller del därav. Även denna prövning torde lämpligen alltjämt böra ankomma på pensionsstyrelsen liksom det torde få ankomma på styrelsen att i särskilt fall medgiva pensionsberättigad att trots flyttning till ort i lägre bostadskostnadsgrupp få åtnjuta bostadstillägg enligt bestämmelserna för den bostadskostnadsgrupp, varifrån flyttningen ägt rum.

I fall, då ändring av pensionsbelopp eljest skall ske, åligger det pensionsnämnden i det pensionsdistrikt där den pensionsberättigade senast blivit mantalsskriven, att besluta om ändring av pensionens belopp. Indragning av pension på grund av värdighetsbestämmelserna beslutas likaledes av sagda pensionsnämnd. Om handläggningen av sådana ärenden som nu sagts bör gälla detsamma som om prövningen av ansökningar om pension. Någon annan granskning från pensionsstyrelsens sida än siffergranskning skall sålunda, därest besvär ej anföras, icke förekomma i ärenden av förevarande slag, som angå ålders- eller änkepension. Pensionsstyrelsen har ifrågasatt att vid indragning eller minskning av pension på grund av de s. k. värdighetsbestämmelserna beslutet alltid skulle underställas styrelsen med hänsyn till beslutets stora betydelse för den pensionsberättigade. Ehuru jag finner styrelsens i detta sammanhang anförda synpunkter värda beaktande, synes det mig mest följdriktigt att decentralisera prövningen jämväl av dessa ärenden. Den pensionsberättigade kan alltid besvärsvägen draga frågan under pensionsstyrelsens prövning, därest han är missnöjd med beslutet.

I enlighet med det anförda skulle pensionsstyrelsens befattning med pensionsnämndernas beslut i ärenden angående ålders- och änkepension — inberäknat utgående hustrutillägg eller bostadstillägg — därest besvär ej anförts, i huvudsak inskränkas till en kontroll av pensionsbeloppets beräkning, medan däremot i ärenden angående invalidpension, sjukbidrag och blindtillägg styrelsen skulle vara skyldig att granska nämndsbesluten i samma omfattning som hittills. För pensionsstyrelsens del innebär detta en betydande omläggning, medan däremot pensionsnämndernas arbete icke nämnvärt påverkas av decentraliseringen. En ny uppgift för nämnderna tillkommer dock i och med uträknandet av pensionerna. Detta synes böra ske icke endast i sådana ärenden, vilkas handläggning decentraliseras, utan i alla pensionsärenden, som handläggas av nämnden, och sålunda jämväl i ärenden angående invalidpension, sjukbidrag och blindtillägg. För de pensionsökande torde det nämligen vara av intresse att snarast möjligt få besked om pensionens storlek, och den omständigheten att beloppet till äventyrs kan komma att ändras av pensionsstyrelsen synes ej i detta sammanhang böra tillmätas större vikt.

Enligt min uppfattning bör styrelsens nuvarande efterkontrollverksamhet oavsett den av mig förordade decentraliseringen kunna fortgå efter i huvudsak oförändrade former. Frågan i vad mån särskilda åtgärder kunna finnas erforderliga för den lokala efterkontrollverksamheten torde få upptagas till bedömande i samband med utarbetandet av ny instruktion för pensionsnämnderna. I samband med efterkontrollen äger givetvis pensionsstyrelsen liksom hittills befogenhet att anmoda pensionsnämnd att ompröva viss pensionstagares rätt till pension. För närvarande har pensionsstyrelsen rätt att, då grundad anledning finnes till antagande att folkpension bör indragas eller minskas, provisoriskt förordna att pensionen tills vidare icke skall utbetalas

eller att den skall utgå med det minskade belopp, vartill förhållandena må föranleda. Sådan befogenhet synes alltjämt böra tillkomma styrelsen, även om prövningen av vissa ärenden decentraliseras på sätt av mig ifrågasatts. Det kan nämligen icke anses rimligt, att pensionstagaren skall få uppbära den högre pensionen ända tills ärendet i vederbörlig ordning avgjorts.

I det föregående har icke berörts frågan om handläggningen av ansökningar, som avse enbart allmän ålderspension. Sådana ansökningar skola i regel av pensionsnämndens ordförande omedelbart översändas till pensionsstyrelsen. Med hänsyn till önskvärdheten av snabbhet i handläggningen synes någon ändring på denna punkt icke påkallad.

Besvärsrätten.

Gällande bestämmelser.

Enligt såväl 1935 års lag om folkpensionering som nya folkpensioneringslagen (35 §) gäller, att ändring i pensionsnämnds beslut må av enskild sakägare ävensom av kommun och av ombud för pensionsstyrelsen sökas hos styrelsen genom besvär, vilka skola insändas till pensionsnämndens ordförande, så att de äro honom tillhanda sist å fjortonde dagen efter beslutets meddelande, den dagen oräknad då sådant skedde. Ordföranden äger ock anföra besvär över nämndens beslut. Över anförda besvär skall nämnden avgiva yttrande att åtfölja handlingarna till pensionsstyrelsen. Över pensionsstyrelsens beslut i ärende rörande pension må enligt gällande bestämmelser klagan ej föras av enskild sakägare. Justitiekanslern eller efter dennes medgivande kommun, pensionsnämnds ordförande och pensionsstyrelsens ombud må söka ändring i pensionsstyrelsens beslut hos Konungen genom besvär, vilka vid talans förlust skola vara inkomna till socialdepartementet å trettionde dagen från den dag beslutet gavs.

Enligt lagen om regeringsrätten skola mål angående folkpensionering, invalidunderstöd och barnbidrag tillhöra regeringsrättens upptagande och avgörande.

I detta sammanhang torde böra erinras att jämväl mål om beslut av tillsynsmyndighet över registrerade understödsföreningar och om beslut av tillsynsmyndigheten över stiftelse, varom stadgas i lagen om aktiebolags pensions- och andra personalstiftelser, tillhöra regeringsrättens upptagande och avgörande, varför besvär över beslut som sammanhänga med pensionsstyrelsens verksamhet regelmässigt skola i sista instans avgöras av regeringsrätten.

Socialvårdskommittén.

Enligt socialvårdskommitténs mening föreligger icke något behov att i princip ändra nuvarande bestämmelser om klagan över pensionsnämnds beslut; i ett par detaljer borde reglerna dock kunna förbättras. Sålunda syntes

böra stadgas att den omständigheten, att besvären ingivits eller insänts direkt till pensionsstyrelsen i stället för till pensionsnämndens ordförande, ej må utgöra hinder för besvärens upptagande till prövning, därest de inkommit till pensionsstyrelsen före utgången av den stadgade besvärstiden. I sådant fall borde pensionsstyrelsen ha att omedelbart överlämna besvären till vederbörande pensionsnämndsordförande för vederbörlig behandling. Har pensionsnämnd särskild expedition, syntes besvären böra anses såsom inkomna till pensionsnämndens ordförande den dag de inkommit till expeditionen. Vad sålunda föreslagits torde redan nu tillämpas i praxis.

Kommittén har vidare anfört, att det i de flesta fall borde vara tillfyllest att pensionsnämndens ordförande yttrade sig över inkomna besvär, såvida det icke vore han själv som besvärat sig. Den nuvarande bestämmelsen kunde, om den tillämpades strängt, leda till en betydande försening av ärendes slutliga avgörande. Enligt vad kommittén anför, torde det vara vanligt att pensionsnämnd bemyndigar sin ordförande att avgiva yttrande över inkomna besvär.

Kommittén har vidare anfört att det i viss utsträckning förekomme att ombud utan motivering anförde besvär över pensionsnämndens beslut. Enligt kommitténs mening borde emellertid ombud alltid ange skälen för besvären.

Vad härefter angår frågan om klagan över pensionsstyrelsens beslut må här erinras, att kommittén i sitt förslag till lag angående allmän sjukförsäkring ansett att klagan ej skulle få föras mot pensionsstyrelsens beslut i fråga som sammanhänge med den allmänna sjukförsäkringen, men att i den nya lagen om allmän sjukförsäkring influtit bestämmelser om att i vissa fall sådan klagan skall kunna föras, därvid prövningen sker av Kungl. Maj:t i statsrådet. För klagorätt förutsattes att tillsynsmyndigheten, d. v. s. pensionsstyrelsen, lämna tillstånd därtill. Sådant tillstånd skall lämnas där någon av dem som inom tillsynsmyndigheten deltagit i behandlingen av ärendet uttalat avvikande mening ävensom där tillsynsmyndigheten finner utgången av ärendet vara av synnerlig betydelse för part.

I fråga om behovet av bestämmelser om besvär över pensionsstyrelsens beslut i folkpensionsfrågor har socialvårdskommittén anfört, att detta behov uppenbarligen vore beroende såväl av den betydelse sådan frågas avgörande kunde ha för sökanden elier det allmänna som av sättet för frågornas handläggning inom pensionsstyrelsen. Ökningen av pensionsförmånernas storlek skärpte kravet på tillförlitlighet vid pensionsärendenas avgörande, vilket förhållande talade för att pensionsstyrelsens beslut borde kunna överklagas i viss utsträckning. Förhållandet medförde emellertid också behov av en omsorgsfullare handläggning av dessa ärenden inom pensionsstyrelsen och i den mån detta behov tillgodosåges, minskades behovet av besvärmöjligheter.

Kommittén har vidare anfört följande.

Det torde under alla förhållanden vara nödvändigt att besvärsrätten i folkpensionsärendena begränsas, enär eljest kan befaras att en mycket stor del av de ärenden, i vilka ansökan om pension eller ansökan om högre pension avslås av pensionsstyrelsen, komma att dragas inför den högsta instansen. Antalet avslagna sådana ansökningar utgjorde åren 1942—1945 respektive 8 694, 8 044, 6 899 och 6 704. Inkomstprövningens partiella bortfallande kan antagas verka sänkande å antalet avslagna ansökningar. I höjande riktning verka höjningen av pensionsförmånerna, familjepensioneringens konstruktion och änkepensionerna. Det är därför icke uteslutet att, om besvärsrätten icke på lämpligt sätt beskäres, antalet pensionsärenden som skulle dragas under den högsta instansen kunde komma att stiga till omkring 5 000 om året.

Det bereder emellertid stora svårigheter att avgränsa vissa fall, i vilka besvärsrätt skall föreligga, enär i så gott som alla fall beviljandet av folkpension är en fråga av synnerlig vikt för den sökande samt det ofta är svårt att anlägga principiella synpunkter på ett ärende, vars avgörande är beroende av bedömningen av invaliditetsgraden eller sökandens framtida arbetsinkomst. De förhållanden som påverka en sådan bedömning äro av mycket varierande natur. En möjlighet vore att pensionsstyrelsen, sammansatt på särskilt sätt, finge avgöra om dess beslut i pensionsärende finge överklagas. Överklagande skulle i så fall medgivas dels då invaliditetsfråga kan anses tveksam och dels då beräkning av inkomst eller tillämpning av påföljdsbestämmelse är tveksam och tillika av stor betydelse ur ekonomisk synpunkt för den pensionsberättigade. Beslut bör dock alltid få överklagas, då någon av dem, som pröva rätten att överklaga, finner skäl härför föreligga.

Rörande frågan om besvärsinstansen har kommittén anført, att en besvärsordning motsvarande den, som föreslagits beträffande sjukförsäkringen, icke torde vara att tillråda inom folkpensioneringen. Folkpensionsärenden vore enligt kommitténs mening av sådan natur att de icke lämpade sig för avgörande av Kungl. Maj:t i statsrådet. Därest klagorätt över pensionsstyrelsens beslut i pensionsärenden skulle föreligga, syntes överinstansen böra utgöras av en myndighet, som hade att mera regelbundet handlägga frågor rörande bedömning av arbetsförmåga och beräkning av arbets- och andra inkomster, och denna myndighet borde även hava tillgång till erforderlig medicinsk expertis. Ur dessa synpunkter syntes icke heller regeringsrätten lämpligen böra vara den högsta instansen. Kommittén ville även framhålla, att det skulle vara av stor betydelse för samordningen av de olika socialförsäkringsgrenarna om den högsta instansen vore gemensam för samtliga.

Med hänsyn till det sagda har kommittén föreslagit, att frågan om inrättande av en socialförsäkringsöverdomstol upptages till utredning och att i avbidan på denna frågas lösning nuvarande bestämmelser om besvär över pensionsstyrelsens beslut i folkpensionsärenden bibehållas.

Yttrandena.

Socialvårdskommitténs uttalanden angående besvärsrätten över pensionsnämnds beslut har i yttrandena berörts endast av *pensionsstyrelsen*, som

— i anslutning till vad socialvårdskommittén anfört — föreslagit, att föreskrift meddelas om att pensionsnämnd eller av nämnden utsedd ledamot skall yttra sig i anledning av besvär över nämndens beslut, som anförts av ordföranden, under det att denne skall yttra sig i anledning av övriga över nämndens beslut anförda besvär. Pensionsstyrelsen borde dock äga rätt att, då yttrande ej avgivits av nämnden, inhämta jämväl dennas yttrande. Möjligen borde därvid yttrande över besvären insändas till pensionsstyrelsen inom viss tid.

Socialvårdskommitténs förslag om utredning angående inrättande av en socialförsäkringsöverdomstol har tillstyrkts av *socialstyrelsen*, *medicinalstyrelsen*, *riksförsäkringsanstalten* och *försäkringsrådet* samt av *några av pensionsstyrelsens ortsombud*. *Föreningen pensionsnämndsordförande i Stockholm* har förklarat, att möjlighet borde skapas för den enskilde sakägaren att få pensionsstyrelsens beslut i vissa frågor prövade av högre instans och att utredning på denna punkt vore erforderlig. *Riksförsäkringsanstalten* och *försäkringsrådet* ha ansett det böra övervägas om icke socialförsäkringsöverdomstolen borde tillskapas genom ombildning av försäkringsrådet, som redan nu på grund av sin ställning såsom överdomstol inom den sociala olycksfallsförsäkringen hade att fatta avgöranden bland annat i frågor rörande bedömning av arbetsförmåga och beräkning av arbetsförtjänster. Försäkringsrådet har i denna del hänvisat till det yttrande rådet avgivit över förslaget till lag om allmän sjukförsäkring, däri påpekats önskvärdheten av att rådet bleve högsta instans såväl i sjukkassemål som i folkpensionsärenden.

Tanken på tillskapandet av en socialförsäkringsöverdomstol avvisas av *pensionsstyrelsen*, som anfört, att enligt vad styrelsen kunnat finna hittills icke förelegat något behov av utvidgning utav rätten till besvär i folkpensionsärenden och att det icke vore troligt, att någon större ändring i detta förhållande kunde förväntas i anledning av den nya lagstiftningen. Jämväl flertalet hörda *pensionsombud* och *pensionsnämnder* ha funnit behov saknas av ändrade besvärregler.

Departementschefen.

I det föregående har jag förordat, att pensionsnämndernas beslut i viss omfattning skola bli gällande utan den granskning från pensionsstyrelsens sida som för närvarande äger rum. Det är givet, att härigenom rätten att anföra besvär över pensionsnämnds beslut kommer att öka i betydelse och att antalet besvärsmål i pensionsstyrelsen kommer att bli högre än vad eljest skulle blivit fallet. Särskilt under de första åren efter den nya folkpensionslagens ikraftträdande torde man få räkna med att besvär förfarandet blir flitigt anlitat. Någon anledning att i princip ändra de nuvarande reglerna om rätten att anföra besvär över pensionsnämnds beslut torde emel-

lertid icke föreligga. Med anledning av vad socialvårdskommittén anfört därom att det i viss utsträckning förekommer att styrelsens ordsombud utan motivering anföra besvär över pensionsnämnds beslut vill jag instämma i kommitténs uttalande, att skälen för besvären böra angivas.

Socialvårdskommittén har i sitt betänkande föreslagit vissa detaljändringar i gällande regler om förfarandet i besvärsmål. Jag har intet att erinra mot kommitténs förslag, att den omständigheten att besvären ingivits direkt till pensionsstyrelsen icke skall utgöra hinder för besvärens upptagande till prövning, därest besvären inkommit till styrelsen före besvärstidens utgång. En bestämmelse av motsvarande innehåll har upptagits i den nya lagen om allmän sjukförsäkring (101 §). I enlighet med vad kommittén uttalat torde i fall som här avses pensionsstyrelsen böra överlämna handlingarna till vederbörande pensionsnämndsordförande för yttrandes avgivande. Att besvär som ingivits till för pensionsnämnd särskilt anordnad expedition därigenom skola anses ha kommit nämndens ordförande till handa finner jag självfallet. Föreskrift härom torde ej behöva intagas i lagtexten.

Socialvårdskommittén har vidare anfört, att det i de flesta fall borde vara tillfyllest att pensionsnämndens ordförande ensam avgåve yttrande över besvär, som ej anförts av honom själv. Pensionsstyrelsen har i anslutning till detta uttalande föreslagit införande av föreskrift att över besvär, som anförts av ordföranden, yttrande skulle avgivas av nämnden eller någon av nämnden utsedd ledamot medan i övriga fall ordföranden skulle yttra sig. Styrelsen borde dock alltid äga rätt att inhämta jämväl nämndens yttrande. Vad sålunda föreslagits har motiverats med den tidsvinst som skulle uppkomma därigenom att yttrande över besvären kunde avgivas utan att nämndssammanträde behövde avvaktas. Kommittén har tillika anmärkt, att det för närvarande torde vara vanligt, att pensionsnämnd bemyndigar ordföranden att avgiva yttrande över inkomna besvär. Då det är angeläget att pensionsärendenas handläggning icke fördröjes, synes mig denna fråga vara värd beaktande. Någon ändring av gällande regler torde dock icke böra ske för sådana fall, då vid beslutets fattande inom nämnden yppats olika meningar. Jag föreslår fördenskull en sådan utformning av regeln, att yttrande över anförda besvär skall avgivas av nämnden, dock att, därest skiljaktig mening ej yppats inom nämnden vid beslutets fattande, yttrande må avgivas av ordföranden.

Över pensionsstyrelsens beslut i pensionsärende kan för närvarande klagan ej föras av enskild part. Socialvårdskommittén har funnit någon ändring härutinnan icke böra ske, men förordat, att frågan om inrättande av en socialförsäkringsöverdomstol, som skulle vara högsta instans jämväl i fråga om andra socialförsäkringsformer, bleve föremål för utredning. En dylik utredning har förordats av åtskilliga av remissinstanserna. Pensionsstyrelsen har dock för sin del funnit något behov av utvidgning av rätten till besvär i folkpensionsärenden icke föreligga. Själv delar jag uppfatt-

ningen att inrättandet av en för olika socialförsäkringsgrenar gemensam högsta prövningsinstans bör bli föremål för övervägande. Tidpunkten härför synes mig dock ännu icke inne i betraktande därav att reformarbetet på socialförsäkringens område alltjämt pågår. Den ifrågasatta utredningen synes fördenskull böra tills vidare anstå.

I den nya lagen om allmän sjukförsäkring har införts möjlighet att hos Kungl. Maj:t överklaga tillsynsmyndighetens — pensionsstyrelsens — beslut i ärenden som angå lagens tillämpning, ehuru endast i viss begränsad omfattning. Såsom skäl för införandet av denna besvärsmöjlighet har jag anført bland annat, att rätten till sjukhjälp ofta torde vara av stor ekonomisk betydelse för den enskilde samt att tillvaron av en överinstans torde medföra större garantier att spörsmål av mera principiell art ägnades en noggrann prövning. Såsom ett skäl att förlägga prövningen av besvärärendena till Kungl. Maj:t i statsrådet har jag anført att det särskilt under de första åren efter den nya lagens ikraftträdande kunde vara av vikt att chefen för socialdepartementet bleve i tillfälle att följa tillämpningen av lagen. Vad sålunda anförts synes mig i allt väsentligt äga motsvarande tillämpning i ärenden angående folkpension. Jag finner det därför påkallat, att jämväl i dylika ärenden möjlighet för den enskilde att anföra besvär över pensionsstyrelsens beslut införes. Rätten därtill måste dock med hänsyn till ärendenas antal på något sätt begränsas. Såsom socialvårdskommittén påpekat är i så gott som alla fall beviljandet av folkpension en fråga av synnerlig vikt för den sökande, varför de i sjukförsäkringslagen upptagna förutsättningarna för att besvärsmöjlighet skall föreligga icke lämpligen kunna tagas till förebild för motsvarande bestämmelser i folkpensioneringen. Det synes icke möjligt att lösa frågan på annat sätt än att åt pensionsstyrelsen inrymmas en diskretionär prövningsrätt i vilka fall besvär skola få anföras. Därvid torde, i huvudsaklig anslutning till vad socialvårdskommittén uttalat, böra föreskrivas att pensionsstyrelsen skall lämna tillstånd till klagan, då fråga om sökanden är arbetsoförmögen eller fråga om beräkning av sökandes inkomst befinnes vara tveksam och tillika av stor betydelse ur ekonomisk synpunkt eller fråga är om tillämpning av påföljdsbestämmelse eller pensionsstyrelsen eljest finner särskilda skäl föreligga att bevilja tillstånd. Härutöver bör, liksom i fråga om sjukförsäkringen, tillstånd alltid lämnas, då någon av dem som inom pensionsstyrelsen deltagit i behandlingen av ärendet uttalat avvikande mening. Nuvarande bestämmelser om rätt för annan än enskild att anföra besvär över pensionsstyrelsens beslut i folkpensionsärenden torde däremot kunna kvarstå i oförändrat skick. Frågan om den ändring i regeringsrättslagen som påkallas av den av mig nu förordade omläggningen av besvärsmöjligheten torde senare få anmälas av chefen för justitiedepartementet.

Utbetalningsfrågor.

Gällande bestämmelser m. m.

I såväl 1935 års lag om folkpensionering som den nya lagen i samma ämne stadgas att det ankommer på Konungen att förordna angående sättet och tiden för utbetalning av folkpension. Bestämmelserna härom äro för närvarande meddelade i en den 25 september 1942 utfärdad kungörelse (nr 772) som genom kungörelse den 1 juni 1945 (nr 237) undergått viss ändring. Därjämte ha detaljbestämmelser utfärdats av pensionsstyrelsen och generalpoststyrelsen.

Socialvårdskommittén föreslog i sitit betänkande med förslag till ny lagstiftning om folkpensionering, att i lagen skulle införas bestämmelse därom att folkpension skulle utbetalas månadsvis, därvid den finge anses belöpa på december månad med högst elva kronor högre belopp än på envar av årets övriga månader. Folkpension, som utgjordes av enbart grundpension eller som vore änkepension, skulle dock kunna utbetalas kvartalsvis, därvid den i fråga om änkepension finge anses belöpa på kalenderårets sista kvartal med högst tre kronor högre belopp än på ett vart av årets övriga kvartal. Syftet med de sålunda föreslagna bestämmelserna var att möjliggöra att folkpension alltid skulle kunna utbetalas i jämna kronor. Bestämmelserna upptogos emellertid icke i det förslag till ny lag om folkpensionering, som förelades riksdagen, med hänsyn till socialvårdskommitténs fortsatta arbete angående förändrad ordning för utbetalningen av folkpensionerna.

I nu förevarande betänkande har socialvårdskommittén föreslagit att det nuvarande systemet för utbetalning av folkpensioner skulle utbytas mot ett nytt system, enligt vilket utbetalningarna skulle verkställas centralt därigenom att från pensionsstyrelsen utsändes särskilda folkpensionsanvisningar. Sedan yttranden över betänkandet i denna del inkommit från pensionsstyrelsen, generalpoststyrelsen och statens organisationsnämnd har Kungl. Maj:t genom beslut den 21 juni 1946 förklarat sig avse att lägga det framlagda förslaget angående sättet för utbetalningen av folkpensionerna, sett ur teknisk synpunkt, till grund för en omläggning av utbetalningssystemet.

Socialvårdskommittén.

Kommittén har i förevarande betänkande föreslagit upptagande i nya folkpensioneringslagen av de regler för utbetalning månadsvis som kommittén tidigare föreslagit. Emellertid har den jämkning förordats, att någon föreskrift om utbetalning av änkepensioner icke borde meddelas, då med det nya utbetalningssättet det vore lämpligast att utbetala samtliga änkepensioner månadsvis.

Kommittén har vidare anfört följande.

Därest såsom föreslagits den på december månad belöpande folkpensionen kan uppgå till högre belopp än den, som belöper på envar av årets övriga månader, torde såsom kommittén föreslagit i sitt betänkande angående lag om folkpensionering böra föreskrivas, att vid beräkning av kommuns bidrag till pensionskostnaderna en tolvtedel av pensionsberättigad årligen tillkommande tilläggspension, änkepension och bostadstillägg skall anses belöpa på varje månad. Beräkningen av kommunens bidrag skulle i annat fall onödigtvis försvåras. I samband härmed må beröras ytterligare en av kommittén föreslagen bestämmelse, som icke medtagits i den föreslagna folkpensioneringslagen, nämligen att vid beräkning av kommuns bidrag skall höjning eller sänkning, som sker på grund av stadgandet om avrundning av folkpensionen till närmast hela kronotal, anses ha skett proportionellt å tilläggs- eller änkepension och bostadstillägg. Genom en sådan föreskrift undanröjes all ovisshet om kommunbidragets beräkning, då sådan avrundning skett.

Härutöver har kommittén upptagit en del ytterligare spörsmål rörande folkpensionernas utbetalning till behandling. I fråga om hustrutilläggen har kommittén sålunda ansett skäl tala för att dessa borde utbetalas till hustrun själv. I annat fall uppstode svårigheter, när mannen på statens bekostnad intoges på anstalt eller han intoges på fattigvårdsanstalt eller fattigvården eljest vore berättigad uppbära hans folkpension, ävensom då hustrun vore omhändertagen å anstalt. Kommittén föresloge därför att i 38 § nya lagen om folkpensionering intoges bestämmelse att hustrutillägg uppgående till lägst 60 kronor skulle utbetalas till hustrun. De fall då hustrutillägget understege nämnda belopp torde bli mycket få. Någon olägenhet syntes icke behöva uppkomma av att hustrutillägget i dessa fall utbetalades till mannen för undvikande av separat utbetalning av alltför små belopp.

Vad angår möjligheten för pensionsstyrelsen att bestämma om utbetalning av folkpension till annan än pensionstagaren själv har socialvårdskommittén erinrat, att kommittén i sitt betänkande angående lag om folkpensionering förklarar sig icke kunna förorda ett så starkt ingrepp i folkpensionärernas frihet att själva råda över sina medel som ett generellt bemyndigande för pensionsstyrelsen att besluta om pensionsutbetalning till annan än pensionstagaren skulle innebära. Kommittén funne icke heller nu skäl föreligga att i lagtexten införa ett sådant bemyndigande. Frånvaron av ett sådant bemyndigande borde emellertid enligt kommitténs mening icke utgöra hinder för Kungl. Maj:t att, i samband med utfärdandet av detaljbestämmelser rörande utbetalningsförfarandet, föreskriva att folkpension skulle i vissa angivna fall kunna utbetalas annorledes än direkt till pensionstagaren under förutsättning, att betryggande garantier funnes för att dennes rätt icke trädde för nära. Sålunda borde utbetalning av folkpensionen till pensionsstagare, som för längre tid är intagen å sjukvårdsanstalt utan att vara omyn-digförklarad, kunna ske till anstalten eller till vid densamma anställd tjänsteman under förutsättning att särskilt postgirokonto öppnats för pensionsbetalningar till patienter vid anstalten.

För ett särskilt fall har socialvårdskommittén föreslagit införande i lagtexten av bestämmelse om rätt för pensionsstyrelsen att utbetala folkpension till annan än den därtill berättigade. Kommittén har nämligen, under åberopande av vad i samband med nya folkpensioneringslagens tillkomst förekommit angående alkoholmissbrukares rätt till folkpension, förklarat, att det skulle vara tilltalande därest påföljdsbestämmelsen vid alkoholmissbruk kunde ersättas med ett stadgande, som innebure möjlighet för pensionsstyrelsen att i fall av alkoholmissbruk utbetala folkpension till annan än den pensionsberättigade själv, exempelvis till kommunal myndighet eller till den pensionsberättigades make. Då kommittén ställt sig tveksam inför spørgsmålet att giva pensionsstyrelsen ett allmänt bemyndigande att utbetala pensionen till annan än den pensionsberättigade, syntes en framkomlig väg vara att giva pensionsstyrelsen sådan befogenhet, därest nykterhetsnämnd gjorde framställning därom. Kommittén förordade därför att ifrågasatt värdepensionsbestämmelse finge utgå ur 16 §, samt att i stället i 38 § infördes en bestämmelse av innehåll att pensionsstyrelsen ägde, där nykterhetsnämnd därom gjort framställning, besluta, att folkpension till den, vilken är eller nyligen varit hemfallen åt alkoholmissbruk, skulle utbetalas till annan än den pensionsberättigade.

Yttrandena.

Pensionsstyrelsen har förklarat att en tillfredsställande lösning av problemet om utbetalning av folkpension till annan än den pensionsberättigade syntes kunna vinnas på den av socialvårdskommittén anvisade vägen. Kungl. Maj:t skulle således, i samband med utfärdandet av detaljbestämmelser rörande utbetalningsförfarandet föreskriva, att folkpension i vissa angivna fall skulle kunna utbetalas annorledes än direkt till pensionstagaren. Pensionsstyrelsen har i samband härmed understrukit att det i här förevarande avseende ej vore tillfyllest att pensionsmyndigheterna sökte föranstalta om omyndigförklaring av pensionstagare som ej vore i stånd att själv handha sin ekonomi. Styrelsen hade hittills när dylika hänvändelser gjorts mötts av ett kompakt motstånd, kanske ofta beroende på det besvär som nödvändigt uppstode i samband med ordnandet av omyndigförklaringen och svårigheten att finna en lämplig och villig förmyndare, men understundom också till följd av till synes onödiga men ur folkpsykologisk synpunkt lättförklarliga hänsyn till den person som ansåges böra omyndigförklaras.

Rörande den närmare utformningen av de ifrågasatta utbetalningsföreskrifterna har pensionsstyrelsen anfört följande.

Härvid synes i första hand böra ifrågakomma bemyndigande för pensionsstyrelsen att utbetala pensionen till annan än pensionstagaren själv, då styrelsen efter hörande av vederbörande pensionsnämndsordförande jämte annan lokal myndighet som kan ifrågakomma finner utrett, att pensionen uppenbarligen kommer att missbrukas för ändamål vartill den ej är avsedd. Härigenom löses bl. a. utbetalningsfrågan för pensionstagare vilken på grund

av alkoholmissbruk icke bör i vanlig ordning få uppbära folkpensionen. Socialvårdskommitténs förslag att i sistnämnda fall göra bemyndigandet beroende av framställning från nykterhetsnämnd, kan styrelsen dock icke biträda. Däremot bör nykterhetsnämnd beredas tillfälle att yttra sig. Att i berörda fall utbetala pensionen till den pensionsberättigades make, vilket kommittén tänkt sig såsom en möjlighet, torde enligt styrelsens åsikt endast sällan kunna ifrågakomma.

Vidare bör i utbetalningsföreskrifterna införas den av socialvårdskommittén föreslagna bestämmelsen om utbetalning av folkpension för pensionsstagare, som för längre tid är intagen å sjukvårdsanstalt utan att vara omtydligt förklarad. I detta sammanhang bör erinras om den av kommittén i sitt betänkande XI (SOU 1945: 46) sid. 114 föreslagna möjligheten för kommun att direkt från pensionsmyndigheterna erhålla det fastställda ersättningsbeloppet, därest folkpensionär skulle betraktas som betalande inackordering å ålderdomshem.

Slutligen bör utöver förutnämnda bemyndiganden i detaljbestämmelserna inrymmas föreskrift om möjlighet för pensionsstyrelsen att efter framställning eller medgivande av den som äger uppbära folkpension och, där så finnes påkallat, efter hörande av vederbörande pensionsnämndsordförande besluta utbetalning av folkpensionen till annan än den som eljest skolat uppbära pensionen. En föreskrift härom motiveras bl. a. av önskvärdheten av att förebygga de missförhållanden, som kunna föranledas av ett användande av fullmakt utan inskränkning. För att detta ändamål skall nås bör tillika föreskrivas att folkpension må utkvitteras endast av adressaten personligen. Någon större olägenhet härav torde ej behöva befaras. För pensionstagaren skulle ju enligt vad ovan sagts alltid finnas möjlighet att begära pensionens utbetalning till annan. Vidare står det honom fritt att, sedan folkpensionsanvisningen kvitterats, anlita bud. Erinras må även om möjligheten att få anvisningen eftersänd.

Att begagnandet av fullmakt undvikes anser pensionsstyrelsen vara en omständighet som bör tillmätas stor betydelse vid ståndpunktstagandet till förevarande utbetalningsspörsmål. Rätt att utan särskild prövning använda fullmakt kan nämligen lätt leda till missbruk av pensionen.

Av praktiska skäl bör föreskrivas, att framställning om utbetalning av folkpension till annan än den pensionsberättigade själv eller dennes förmyndare skall göras hos vederbörande pensionsnämndsordförande å av pensionsstyrelsen fastställt formulär.

I anslutning till vad ovan anförts vill pensionsstyrelsen erinra om, att styrelsens förslag i yttrandet den 14 januari detta år att i vissa fall ersätta reglerna i 9 § av nu gällande folkpensioneringslag om avslag å ansökan respektive indragning av tilläggspension med stadgande om rätt för styrelsen att utbetala vederbörandes folkpension till annan än den pensionsberättigade själv avsåg fall, då »pensionsberättigad under avsevärd tid inom de två senaste åren före ansökning om tilläggspension varit hemfallen åt dryckenskap eller eljest fört förargelseväckande levnadssätt eller uppenbarligen icke efter förmåga sökt ärligen försörja sig». Socialvårdskommitténs förslag härutinnan berör emellertid endast fall av alkoholmissbruk men icke övriga fall, som varit föremål för denna påföljdsbestämmelse. Skulle pensionsstyrelsen icke anförtros bemyndigande, som ovan sagts, nödgas styrelsen föreslå en utvidgning av den ifrågavarande påföljdsbestämmelsen så att den avser fall, då vederbörande fört förargelseväckande levnadssätt eller uppenbarligen icke sökt ärligen försörja sig.

Pensionsstyrelsen vill ånyo framföra önskemålet, att bestämmelser om utbetalning av folkpension om möjligt sammanföras. Styrelsen får därför föreslå, att bestämmelsen härom i 14 § lagen den 30 juni 1944 (nr 477) om undervisning och vård av bildbara sinnesslöa inarbetas i den nya folkpensioneringslagen eller möjligen inflyter bland de detaljbestämmelser rörande utbetalningsförfarandet, som Kungl. Maj:t har att utfärda.

I detta sammanhang vill pensionsstyrelsen slutligen erinra om, att styrelsen i skrivelse till Konungen den 26 november 1945 ifrågasatt, huruvida icke åtgärder borde övervägas i syfte att undanröja de mest framträdande olägenheterna av att för närvarande ett icke obetydligt överskott å uppbyggnaden av folkpension i vissa fall uppkommer sedan vårdavgift erlagts för å anstalt inlagan pensionstagare. Olägenheterna komma att väsentligt förstoras efter genomförandet av den nya folkpensioneringslagen. Styrelsen anser det därför ofrånkomligt att ifrågavarande spörsmål snarast möjligt erhåller sin lösning.

Av pensionsstyrelsen hörda *ortsombud* och *pensionsnämnder* ha i flera fall tillstyrkt de föreslagna bestämmelserna. En pensionsnämnd har ansett att hustrutillägg alltid, oavsett beloppet, borde utbetalas till hustrun, och ett ombud har i denna del föreslagit att hustrutillägget skulle utbetalas till hustrun, om det ej understeg 36 kronor om året.

I övriga yttranden har här förevarande spörsmål berörts allenast av *socialstyrelsen* och *överståthållarämbetet*. *Socialstyrelsen* tillstyrker förslaget att pensionen till alkoholmissbrukare skall kunna utbetalas exempelvis till kommunal myndighet eller den pensionsberättigades make; i många fall torde det vara lämpligt att nykterhetsnämnd eller av dylik förordnad övervakare berättigades uppbara pensionen. Det syntes vara önskvärt, att innebörden av dylika förordnanden klargjordes genom att i lagtexten utsades att pensionsbeloppet skulle användas till den pensionsberättigades eller hans familjs uppehälle. *Överståthållarämbetet* har anfört, att i vissa fall det avsedda syftet icke torde vinnas genom en föreskrift om rätt för pensionsstyrelsen att på framställning av nykterhetsnämnd besluta om utbetalning av folkpension till annan än den pensionsberättigade. Beträffande kommuner med större folkmängd kunde det nämligen icke förutsättas, att nykterhetsnämnden hade kännedom om alla personer, som vore hemfallna åt dryckenskap. Det syntes därför lämpligt med uttrycklig föreskrift om att därest pensionsnämnd vid utredning i folkpensionsärende finge kännedom om omständigheter, som tydde på att vederbörande vore hemfallen åt alkoholmissbruk, pensionsnämnden underrättade nykterhetsnämnden därom. Härigenom sattes nykterhetsnämnden i tillfälle att, efter vederbörlig utredning, eventuellt göra framställning om pensionens utbetalande till annan än den pensionsberättigade.

Departementschefen.

Det nya utbetalningssystem för folkpensionerna, varom Kungl. Maj:t i princip fattat beslut, innebär att det nuvarande kvittenshäftessystemet skall

ersättas av utbetalning genom centralt utfärdade särskilda folkpensionsanvisningar, vilka från pensionsstyrelsen utsändas till postanstalterna för utdelning till de pensionsberättigade. Dessa skola därefter äga lyfta pensionsbeloppen å vederbörlig postanstalt. Utbetalningen förutsättes skola liksom hittills i regel ske månadsvis. Mot socialvårdskommitténs förslag att folkpension, som utgöres av enbart grundpension, skall utbetalas kvartalsvis har jag ej något att erinra. I likhet med kommittén förordar jag vidare att i lagen om folkpensionering införas uttryckliga bestämmelser i här förevarande avseenden samt att därvid stadgas att pensionen skall anses belöpa på december månad med högst elva kronor högre belopp än på envar av årets övriga månader. Genom sistnämnda stadgande vinnes att pensionen alltid kan utbetalas i jämnt antal kronor. De av kommittén i detta sammanhang föreslagna föreskrifterna om särskilda regler för kommunbidragens beräkning torde böra bli föremål för övervägande i samband med att frågan om kommunbidragens konstruktion upptages till avgörande.

Socialvårdskommittén har föreslagit att hustrutillägg till folkpension skall, utom för det fall att hustrutillägget understiger 60 kronor om året, utbetalas till hustrun själv samt till stöd därför åberopat, att eljest svårigheter skulle kunna uppstå, när endera av makarna omhändertoges på anstalt och i vissa andra fall. Då grunden till att hustrutillägg införts är den, att eljest mången gång två åldriga makar skulle bliva hänvisade att försörja sig å allenast mannens pension, samt hustrun själv uppbär sin folkpension, då båda makarna äro pensionsberättigade, synes detta kommitténs förslag böra genomföras. Anledning synes mig dock icke föreligga att göra något undantag för sådana fall då hustrutillägget icke uppgår till 60 kronor. Dessa fall torde komma att bliva sällsynta och anledning att i lagstiftningen särskilt beakta dem synes mig ej föreligga.

Jag övergår härefter till frågan om folkpensions utbetalning till annan än pensionstagaren, då fråga ej är om hustrutillägg. Socialvårdskommittén har i denna del för ett särskilt fall, nämligen i fråga om pensionsberättigad som är hemfallen åt alkoholmissbruk, föreslagit att i lagen skulle inryckas föreskrifter som möjliggjorde folkpensionsutbetalning till annan, exempelvis till kommunal myndighet eller till den pensionsberättigades make. I samband härmed borde enligt kommitténs mening den särskilda bestämmelsen om indragning av folkpension vid alkoholmissbruk utgå ur lagen. Detta förslag synes mig böra godtagas. Regler av nu antytt innehåll synas med hänsyn till deras för pensionstagaren ingripande betydelse böra införas i själva lagen. Jag kan alltså icke ansluta mig till pensionsstyrelsens uppfattning, att denna fråga skulle regleras i av Kungl. Maj:t utfärdade utbetalningsföreskrifter. Icke heller finner jag anledning att utsträcka bestämmelserna att avse jämväl sådana fall då den pensionssökande kan anses ha fört ett förgelseväckande levnadssätt eller icke efter förmåga sökt ärligen försörja sig. Då de nuvarande bestämmelserna om indragning av pensionen i

dylika fall ansetts kunna utgå ur lagtexten, enär tillämpning av desamma ytterst sällan förekommer, synes anledning saknas att införa särskilda utbetalningsregler i indragningsbestämmelsernas ställe.

I likhet med socialvårdskommittén anser jag föreskrift om folkpensionens utbetalande till annan än den pensionsberättigade i fall av alkoholmissbruk böra meddelas endast då nykterhetsnämnd gjort framställning därom. Något hinder för att initiativ till sådan framställning tages från pensionsnämnden eller dess ordförandes sida föreligger uppenbarligen icke. Särskilda föreskrifter härutinnan torde emellertid ej vara behövlige.

Av det redan sagda framgår att jag icke kan ansluta mig till pensionsstyrelsens förslag om bemyndigande för styrelsen att i sådana fall då styrelsen funne utrett, att pensionen uppenbarligen komme att missbrukas för ändamål, vartill den ej är avsedd, besluta om pensionens utbetalning till annan än den pensionsberättigade. De fall, då det kan ifrågasättas att folkpension skall utbetalas till annan än den berättigade äro, förutom då den pensionsberättigade är hemfallen åt alkoholmissbruk, enligt min mening endast sådana, där pensionsstagaren till följd av ålderdomssvaghet, sjuklighet eller annan därmed jämförlig orsak är ur stånd att omhänderhava honom tillkommande folkpensionsbelopp ävensom sådana, där pensionstagaren åtnjuter anstaltsvård. I förstnämnda fall är det till en början klart, att om pensionstagaren är omyndigförklarad pensionen skall utbetalas till förmyndaren. Såsom pensionsstyrelsen anfört, torde emellertid svårigheter stundom möta att få en person omyndigförklarad, oaktat skäl därtill föreligga. Då folkpensionen ofta torde vara den pensionsberättigades enda eller huvudsakliga tillgång, kan det också finnas skäl att icke påfordra omyndigförklaring. I dessa fall synes en möjlighet böra finnas att förordna, att annan äger för pensionstagarens räkning lyfta hans folkpension. Beslutanderätten härutinnan torde, till undvikande av att ärendets avgörande fördröjes, böra ligga hos pensionsstyrelsen. Jag förutsätter därvid, att styrelsen från pensionsnämnden eller dess ordförande eller andra ortsmyndigheter införskaffar erforderlig utredning.

Socialvårdskommittén — som avvisat tanken att generellt bemyndiga pensionsstyrelsen att besluta om pensionsutbetalning till annan än pensionstagaren — har ansett föreskrifter om sådan utbetalning kunna meddelas i administrativ ordning. Frågan är emellertid så betydelsefull för pensionstagarne, att jag finner mig böra förorda att huvudgrunderna fastslås i själva lagen. I enlighet härmed förordar jag att i folkpensioneringslagen införes föreskrift om rätt för pensionsstyrelsen att i sådana fall för vilka jag nu redogjort utbetala pensionen till annan än den pensionsberättigade.

Vad härefter angår anstaltsvårdade pensionärer innehåller nya lagen om folkpensionering i likhet med den gamla föreskrift om rätt för fattigvårdssamhälle att uppbära folkpensionen för den som är intagen å fattigvårdssamhälle tillhörig anstalt eller mot avgift som av fattigvårdssamhälle erlägges åtnjuter vård eller försörjning å annan anstalt. Fattigvårdssamhället

äger av folkpensionen tillgodogöra sig kostnaderna för pensionstagarens vård eller försörjning eller i senare fallet utgiven dagavgift och annan vårdkostnad, men skall enligt nya lagen om folkpensionering tillhandahålla pensionstagaren visst belopp för månad eller, där den pensionsberättigade på grund av sitt tillstånd ej kan begagna sig av kontanta medel, använda motsvarande belopp för ökande av hans trivsel eller eljest till hans personliga nytta. Vad sålunda gäller om fattigvårdssamhälles rätt att uppbära pension skall enligt nya lagen om folkpensionering äga motsvarande tillämpning å kommun, såvitt angår pensionsberättigad som jämlikt barnavårdslagen omhändertagits av barnavårdsnämnd.

Beträffande sådana anstaltsvårdade pensionstagare, i fråga om vilka fattigvårdssamhälle ej äger uppbära folkpensionen, bör om deras rätt härutinnan i princip gälla detsamma som om andra pensionstagare. Deras rätt att själva omhänderta pensionen måste dock lida samma inskränkningar som gälla i fråga om andra medel, vilka tillfalla dem under anstaltsvistelsen. I praktiken torde det sålunda i mycket stor utsträckning bliva så, att någon tjänsteman vid anstalten får ta hand om folkpensionsbeloppen. Dennes rätt att lyfta beloppen bör, om pensionstagaren — exempelvis på grund av sinnessjukdom — är ur stånd att kvittera folkpensionsanvisningen eller utfärda erforderlig fullmakt, regleras på samma sätt som om fråga vore om annan inkomstkälla för pensionstagaren. Införes ett stadgande av det innehåll jag tidigare nämnt om rätt för pensionsstyrelsen att i vissa fall förordna om folkpensions utbetalande till annan än den pensionsberättigade eller dennes förmyndare kan detsamma uppenbarligen vinna tillämpning även om den pensionsberättigade åtnjuter anstaltsvård. Skulle därutöver särskilda föreskrifter i detta hänseende finnas erforderliga, torde sådana kunna meddelas i administrativ ordning.

I detta sammanhang torde böra erinras, att 18 § 1 mom. nya folkpensionsringslagen innehåller särskilda bestämmelser om utbetalning av s. k. retroaktivbelopp. Anledning att ändra dessa bestämmelser synes mig ej föreligga. Då pensionsstyrelsen med stöd av dessa regler förordnar om retroaktivbelopps utbetalning till annan än den pensionsberättigade, synes styrelsen emellertid böra i huvudsak följa de grunder, som eljest skola gälla i ifrågavarande hänseende.

Såsom pensionsstyrelsen påpekat innehåller 14 § lagen den 30 juni 1944 (nr 477) om undervisning och vård av bildbara sinnesslöa särskilda regler om folkpension, som utgår till den vilken är inskriven å centralanstalt för sådan vård. Folkpensionen må i detta fall lyftas av anstalten såsom ersättning för vårdkostnaden. Jag är icke beredd att för närvarande föreslå någon ändring i vad sålunda gäller, särskilt med hänsyn därtill att stadgandet avser jämväl barnbidrag till inskriven. Vid sådant förhållande synas några särskilda utbetalningsbestämmelser för här ifrågavarande fall icke böra meddelas i detta sammanhang.

Ett i viss mån likartat spörsmål föreligger med avseende å folkpension till den som vårdas å vårdhem för lättskötta sinnessjuka. I kungörelsen den 4 juni 1937 (nr 297) angående statsbidrag till driften av sådana vårdhem stadgas, efter ändring genom kungörelse den 30 maj 1941 (nr 374), att statsbidrag utgår med 1 krona 25 öre för dag och patient på villkor att för patient, tillhörande det sjukvårdsområde, för vilket vårdhemmet är avsett, vårdavgift icke uttages med högre belopp än 75 öre för dag. Uppbär sådan patient folkpension, må dock, även om därigenom avgiften kommer att överstiga 75 öre för dag, såsom vårdavgift uttagas pensionsbeloppet efter avdrag av ett för pensionstagaren avsett belopp, motsvarande vid oavkortad tilläggs-pension 5 kronor för månad och i andra fall ett i förhållande till pensionens storlek utmätt mindre belopp. Då dessa bestämmelser torde kunna komma i konflikt med nya folkpensioneringslagens regler om skyldighet för fattigvårdssamhälle att tillhandahålla pensionär, som på fattigvårdssamhällets bekostnad åtnjuter anstaltsvård, viss andel av folkpensionen, synas bestämmelserna i nyssnämnda kungörelse böra ändras till närmare överensstämmelse med folkpensioneringslagen. Ändringen torde kunna ske i administrativ ordning.

Övergången till det nya utbetalningssystemet för folkpensionerna torde, utöver vad i det föregående sagts, kräva ytterligare föreskrifter angående utbetalningsspörsmål, såsom exempelvis beträffande rätten att använda fullmakt vid pensionens lyftande. Sådana ytterligare föreskrifter torde emellertid få överlätas åt administrativt avgörande. Vad pensionsstyrelsen anfört därom att i vissa fall ett icke obetydligt överskott uppkomme å uppburen folkpension sedan vårdavgift erlagts för å anstalt intagen pensionstagare torde därvid böra beaktas. Jag vill i detta sammanhang betona, att i den mån den nya folkpensionen är tillräcklig för att pensionstagaren skall kunna själv bekosta utgående vårdavgifter, fattigvårdssamhällena böra medverka till att omhändertagandet av pensionstagaren bringas att upphöra.

Förslagens särskilda bestämmelser.

Vad i det föregående anförts föranleder behov av ändring i åtskilliga paragrafer i nya folkpensioneringslagen. I anledning av förslag av socialvårdskommittén och av pensionsstyrelsen i dess yttrande över kommitténs betänkande torde ytterligare en del ändringar böra vidtagas i lagen.

Vissa av kommittén eller pensionsstyrelsen gjorda uttalanden har jag däremot icke funnit böra föranleda åtgärd. Härom får jag anföra följande.

Pensionsstyrelsen har beträffande 6 § nya folkpensioneringslagen ifrågasatt huruvida icke kommunalt beslut om utgivande av särskilt bostadstillägg borde fastställas av Kungl. Maj:t eller pensionsstyrelsen. Till stöd härför har styrelsen åberopat vikten av att dylika beslut bleve så enhetligt och otvetydigt avfattade som möjligt samt att ett stort antal olikartade och måhända

otydligt avfattade beslut skulle kunna giva upphov till ett onödigt stort antal överklaganden av pensionsnämndernas avgöranden och därjämte på grund av tolkningssvårigheter och ökat utredningsbehov medföra betydande tidsutdräkt vid pensionsstyrelsens handläggning av besvärssärenden. Enligt min uppfattning böra emellertid kommunerna ha fria händer att avgöra efter vilka grunder särskilt bostadstillägg skall utgå till inom kommunen mantalsskrivna pensionstagare. Något sådant underställningsförfarande som pensionsstyrelsen ifrågasatt kan jag fördenskull ej förorda.

I fråga om 13 § har pensionsstyrelsen anfört att det icke tydligt framginge huruvida hustrutillägg kunde beviljas, då med tillämpning av denna paragraf ogift pensionsberättigad skulle anses såsom gift med någon, med vilken han sammanlevde. Då emellertid enligt avfattningen av 13 § denna gäller tillämpningen av folkpensioneringslagen i dess helhet och en sammanlevnad under äktenskapsliknande förhållanden, som bestått i fem år, i förevarande avseende bör jämsställas med ett äktenskap, som varat lika lång tid, synas några tvivelsmål av den art pensionsstyrelsen antytt icke böra föreligga.

Pensionsstyrelsen har vidare i fråga om 17 och 18 §§ ansett att i lagen borde intagas föreskrifter om rätt för pensionsstyrelsen att indraga folkpension för tid, varunder anstaltsvårdad pensionär obehörigen håller sig undan från den anstalt där han är intagen. Anledning att belasta lagtexten med särregler för dylika undantagsfall synes mig icke föreligga.

I fråga om 24 och 25 §§ har socialvårdskommittén, med tillstyrkande av pensionsstyrelsen, föreslagit införande av bestämmelser om pensionsstyrelsens hörande innan länsstyrelse fastställer beslut om fördelning eller sammanslagning av pensionsdistrikt eller utser ordförande i pensionsnämnd eller suppleant för ordföranden. Styrelsen för svenska landskommunernas förbund har emellertid ifrågasatt nödvändigheten av att obligatoriskt höra pensionsstyrelsen i dylika fall, då länsstyrelserna med deras ingående lokal- och personalkännedom borde ha bättre förutsättningar att bedöma hithörande frågor än ett strängt arbetstyngt centralt ämbetsverk. Överståthållarämbetet har — med avseende å förordnande av ordförande i pensionsnämnd — uttalat sig i samma riktning. För min del är jag av den uppfattningen att det samarbete som i nu ifrågavarande hänseenden må vara önskvärt bör såsom hittills kunna åstadkommas utan föreskrifter i lagen. Någon ändring i nämnda paragrafer föreslås därför icke. Avfattningen av paragraferna är i vissa avseenden föråldrad, men erforderliga jämkningar torde kunna anstå i avbidan på kommunindelningsreformens genomförande.

I det följande lämnas i anslutning till det förslag till ändring i lagen om folkpensionering, som upprättats inom socialdepartementet, en redogörelse för innebörden av de ändringar som, på grundval av det tidigare anförda och vad i ärendet ytterligare förekommit, föreslås i de särskilda paragraferna.

4 § 1 mom.

Den ändring, som föreslås i denna paragraf, är av redaktionell art och föranledd därav att hustrutillägg föreslås skola utbetalas till den pensionsberättigades hustru.

5 §.

Socialvårdskommittén har erinrat, att pensionsstyrelsen i sitt yttrande över kommitténs betänkande med förslag till ny lag om folkpensionering framhållit att reglerna om pensionsförmånernas beroende av mantalsskrivningsorten medförde mindre önskvärda resultat. Exempelvis komme i de icke sällsynta fall, då en på sinnessjukhus intagen pensionsberättigad försöksutskrivits till annan ort än sin hemort, pensionen att utgå enligt den bostadskostnadsgrupp hemorten tillhörde, oaktat den pensionsberättigade måhända stadigvarande vistades å ort i lägre bostadskostnadsgrupp. Styrelsen hade med hänsyn härtill ifrågasatt, om icke styrelsen borde beredas möjlighet att till förekommande av uppenbara missförhållanden hänföra pensionstagare, som stadigvarande vistades å ort tillhörande lägre bostadskostnadsgrupp än mantalsskrivningsorten, till den lägre bostadskostnadsgruppen.

I anledning av de sålunda anförda synpunkterna — vilka i propositionen i ämnet förklarades böra göras till föremål för närmare övervägande i samband med frågan om ändrad ordning för pensionernas utbetalande — har socialvårdskommittén nu föreslagit införande i förevarande paragraf av den av pensionsstyrelsen förordade bestämmelsen. Kommittén har därjämte i fråga om det i paragrafen upptagna villkoret om tre års mantalsskrivning såsom villkor för tillhörighet till högre bostadskostnadsgrupp, vars lämplighet ifrågasatts i några yttranden över kommitténs tidigare betänkande, uttalat som sin mening att anledning icke föreläge att ändra ifrågavarande regel. Denna avsåge att utgöra en spärr för inflyttning till orter i de högre bostadskostnadsgrupperna av dem som blivit pensionsmässiga. En sådan inflyttning borde i möjlig mån undvikas såväl med hänsyn till de utgifter vilka genom densamma uppkomme för sagda orter som till bostadsförhållandena å tätorterna. Enligt vad kommittén inhämtat medgaves i praxis undantag från den nu gällande bestämmelsen av samma innebörd efter mycket liberala grunder då skäl härför kunde åberopas. Anledning saknades att antaga att denna praxis skulle ändras.

Då skäl kunna föreligga att i särskilt fall föreskriva, att folkpension skall beräknas efter den bostadskostnadsgrupp, där den pensionsberättigade mera stadigvarande vistas, i stället för den bostadskostnadsgrupp dit mantalsskrivningsorten hör, finner jag i likhet med socialvårdskommittén bestämmelse därom böra införas. Beslutanderätt i detta hänseende torde, därest en decentralisering av inkomstprövningen och andra skälighetsavgöranden i vissa ärenden sker, böra i sådana ärenden tillkomma pensionsnämnden i mantals-

*Departements-
chefen.*

skrivningsorten. Härom bör bestämmelse införas i 34 § sista stycket. Det föreslagna stadgandet bör enligt min mening användas med försiktighet. Har den pensionsberättigade familj, som bor kvar å mantalsskrivningsorten, synes det endast i undantagsfall böra ifrågakomma att med stöd av stadgandet minska pensionen, och i vart fall bör i en sådan situation minskningen icke få gå ut över eventuellt utgående hustrutillägg. Hustrutilläggets belopp bör nämligen, i enlighet med 8 §, bestämmas efter samma grunder som om hustrun själv varit pensionsberättigad.

Enligt vad i det föregående anförts skall det vid en decentralisering av prövningen av vissa pensionsfrågor ankomma på pensionsnämnd att besluta om undantag från villkoret om tre års mantalsskrivning såsom förutsättning för rätt att uppbära bostadstillägg efter högre bostadskostnadsgrupp än tidigare. Jag är ense med socialvårdskommittén om att detta villkor bör bibehållas, men förutsätter därvid, i likhet med kommittén, att undantag från bestämmelsen medgives så snart godtagbara skäl för flyttningen till den dyrare orten kunna åberopas.

I detta sammanhang torde jag få beröra ett spørsmål som sammanhänger med indelningen i bostadskostnadsgrupper. Vid framläggande av förslaget till ny folkpensioneringslag anförde jag till statsrådsprotokollet, att det vid indelningen i bostadskostnadsgrupper självfallet kunde visa sig lämpligt att hänföra skilda delar av en och samma kommun till olika bostadskostnadsgrupper. Ett dylikt förfarande kunde vara motiverat exempelvis om det inom en kommun fanns en markerad tätortsbebyggelse, där bostads- och hyresförhållandena vore annorlunda än inom kommunen i övrigt. Jag förutsatte att socialstyrelsen vid bostadskostnadsgrupperingen toge hänsyn till dylika omständigheter. Enligt vad jag inhämtat kommer detta också att ske, om än till följd av tekniska svårigheter förfarandet icke torde kunna tillgripas i den utsträckning som måhända varit önskvärd. I fall då inom en kommun sålunda finnas olika områden, tillhörande skilda bostadskostnadsgrupper, måste mantalsskrivningsorten *inom kommunen* bliva avgörande för bostadstilläggets belopp. Det synes böra ankomma på pensionsnämnden att tillse att sådana ändringar i pensionens belopp som påkallas av flyttningar inom kommunen bliva vederbörligen beaktade.

8 §.

De ändringar som här föreslås äro av redaktionell art och föranledda av förslaget att hustrutillägg skall utbetalas till hustrun.

Socialvårdskommittén har föreslagit att i förevarande paragraf skulle upptagas ett stadgande av innehåll att hustrutillägg icke skall utgå i vissa fall då hustrun intagits å anstalt eller omhändertagits av fattigvårdssamhälle. Då emellertid samma resultat kan vinnas genom en tillämpning av 13 § i här avsedda fall, synes anledning saknas att genomföra kommitténs förslag i denna del. Praktiska skäl tala för att i dylika situationer pensionsstyrelsen

skall äga utan föregående prövning av pensionsnämnd besluta om tillämpning av 13 §. En bestämmelse härom föreslås av mig införd i 36 §.

9 §.

Här föreslagen ändring är av samma beskaffenhet som den föreslagna ändringen i 4 § 1 mom.

16 §.

I första stycket av förevarande paragraf stadgas, bland annat, att pensionsstyrelsen i samband med beslut om förverkande under viss tid av rätten till inkomstprövad pensionsförmån må bestämma, huruvida rätten att erhålla förmånen efter den angivna tidens utgång skall vara beroende av ny ansökning. Med hänsyn till den föreslagna decentraliseringen av prövningen i vissa inkomststämorna synes här icke böra angivas vilket organ beslutanderätten i nämnda hänseende tillkommer utan endast föreskrivas, att bestämmelse av antytt innehåll skall meddelas. Frågan om kompetensfördelningen mellan pensionsstyrelsen och pensionsnämnderna regleras i 34 och 36 §§.

Andra stycket av paragrafen innehåller att vad i första stycket stadgas om förverkande av inkomstprövad pensionsförmån skall, där skäl därtill prövas föreligga, gälla jämväl för pensionsberättigad, som utan vederlag eller mot uppenbarligen otillräckligt vederlag avhänt sig inkomst eller egendom i sådan myckenhet att avhändelsen avsevärt inverkar vid beräkning av inkomstprövad bostadsförmån, ehuru han bort förutse att avhändelsen skulle föranleda behov av sådan pensionsförmån eller av högre sådan. Därjämte stadgas, att i fall som nu sagts må ock vid fastställandet av den pensionsberättigades årsinkomst så anses som om han fortfarande, helt eller delvis, vore i besittning av inkomst eller egendom som han avhänt sig.

Pensionsstyrelsen har anfört, att de sålunda använda ordalagen närmast tydde på att avhändelse av viss inkomst eller egendom skulle kunna medföra både avslag och indragning jämlikt lagrummets första punkt och, vid bifall sedan förverkandetiden utgått, höjning av årsinkomsten enligt andra punkten, samt att styrelsen utginge från att lagrummet borde tolkas på det angivna sättet.

I anledning härav vill jag erinra att jag vid anmälan i statsrådet av förslaget till ny folkpensioneringslag på förevarande punkt anförde, att det syntes tilltalande att en indragning av pensionen såsom bestraffningsåtgärd ej skulle vara en ovillkorlig påföljd. Syftet med den ifrågavarande bestämmelsen har sålunda i första hand varit att införa en möjlighet att i stället för att indraga den inkomstprövade pensionsförmånen beräkna denna till det lägre belopp, vartill den skulle ha beräknats om avhändelsen ej ägt rum. Jag kan emellertid icke se något hinder att kombinera dessa båda påföljdsformer på sådant sätt, att pensionsförmånen förklaras ha förverkats för viss tid och att — om skäl därför föreligga — vid därefter skeende prövning av frågan om förmånens belopp denna fastställes till det lägre belopp, som för-

anledes av att hänsyn tages till avhändelsen. Emellertid torde även i sistnämnda fall viss tid böra utsättas, under vilken påföljden skall gälla, och frågan därefter tagas under förnyat övervägande.

Fjärde stycket av förevarande paragraf, som innehåller bestämmelser om indragning av pension vid hemfallenhet åt alkoholmissbruk, föreslås i enlighet med vad jag tidigare anfört skola utgå och ersättas av en utbetalningsbestämmelse i 38 §.

28 §.

Enligt 1935 års lag om folkpensionering skall pensionsnämnd sammanträda så ofta ordföranden med avseende å inkomna ärendens antal och vikt finner det nödigt, dock minst en gång varje kalenderhalvår. Härutöver har i instruktionen för pensionsnämnderna föreskrivits att ärende, som för prövning eller yttrande av pensionsnämnd inkommit till nämndens ordförande, skall av nämnden handläggas snarast möjligt och senast inom två månader, såvida icke pensionsstyrelsen, där det prövas erforderligt, annorlunda förordnar. I nya folkpensioneringslagen har på mitt förslag influtit bestämmelse om att pensionsnämnd skall sammanträda minst en gång i månaden om på nämndens prövning beroende ärende finnes.

Socialvårdskommittén har i denna fråga anfört, att kommittén helt delade den uppfattning, som låge bakom den sålunda vidtagna ändringen, nämligen att det på alla sätt borde eftersträvas att de pensionssökande finge den folkpension, vartill de kunde finnas berättigade, utan onödigt dröjsmål. Emellertid måste enligt kommitténs mening också hänsyn tagas till de svårigheter, som kunde vara förenade med allt för täta nämndssammanträden, särskilt i kommuner med svåra kommunikationsförhållanden. Då fråga vore om indragning eller minskning av pension eller då pensionsstyrelsen återförvisat pensionsärende men samtidigt provisoriskt beviljat pension, torde ofta behovet av snabbhet i handläggningen icke vara så stort som då fråga vore om nybeviljande eller ökning av pension. I de högre bostadskostnadsgrupperna kunde det måhända ibland visa sig lämpligt, att den pensionssökande sökte den allmänna ålderspensionen i separat ansökning, i vilket fall denna kunde av pensionsnämndens ordförande insändas direkt till pensionsstyrelsen, under det att frågan om bostadstillägg och eventuellt hustrutillägg i vanlig ordning prövades av pensionsnämnden. En sådan anordning medförde att åtminstone i bostadskostnadsgrupp II ansökan om ålderspension kunde anses såsom mera brådskande endast då den avsåge hustrutillägg. Även i bostadskostnadsgrupperna III—V, där pensionsnämndssammanträden i regel torde komma att hållas ganska ofta, syntes vissa fördelar kunna vinnas genom att den allmänna ålderspensionen söktes separat. Det borde även bemärkas, att den pensionssökande ibland hade så stora egna likvida tillgångar, att det för honom icke vore av större betydelse om han finge pensionen någon månad senare än vad som måhända kunde ha varit möjligt. Motsva-

rande kunde gälla, om den pensionssökande vore på det allmännas bekostnad omhändertagen på anstalt. Vad nu sagts borde enligt kommitténs mening leda till att åt pensionsstyrelsen inrymdes befogenhet att genom generella bestämmelser eller för speciella fall dispensera från den huvudregel som inflöte i lagtexten.

Kommittén har vidare erinrat att i nya lagen den tid, för vilken folkpension kan retroaktivt utbetalas, minskats från sex till tre månader före den månad under vilken ansökningen ingivits till pensionsnämndens ordförande. Då det icke vore ovanligt att pensionsansökning ingåves strax före ett nämndssammanträde, syntes det i varje fall böra stadgas, att minst ett sammanträde skulle hållas varje kalenderkvartal.

På grund av det anförda har kommittén föreslagit att pensionsnämnd skall sammanträda så ofta ordföranden med avseende å inkomna ärendens antal och vikt finner det nödigt, dock minst en gång varje kalenderkvartal samt under iakttagande av att på nämndens prövning beroende ansökning om pension eller om ökning av pension skall handläggas snarast möjligt och senast inom en månad, såvida icke pensionsstyrelsen, där det prövas erforderligt, annorlunda förordnar.

Härutöver har socialvårdskommittén föreslagit att kungörande av tid och ställe för pensionsnämndssammanträde skall ske genom anslag vid pensionsnämndens expedition, om sådan finnes anordnad, och eljest å lämplig plats inom pensionsdistriktet samt på det sätt i övrigt som må av pensionsnämnden bestämmas. För närvarande gäller i detta hänseende att sammanträde skall minst en vecka förut kungöras i kyrka samt tillika på annat lämpligt sätt bringas till allmänhetens kännedom. För bevarandet av kontinuiteten i nämndernas arbete har kommittén vidare föreslagit, att suppleanterna i nämnden skola, då icke förhållandena till annat föranleda, särskilt under rättas om sammanträde med nämnden samt äga närvara vid nämndens sammanträden och deltaga i överläggningarna men ej i besluten.

Pensionsstyrelsen har i sitt yttrande över socialvårdskommitténs betänkande förklarat, att såväl den i nya folkpensioneringslagen influtna bestämmelsen om pensionsnämnds sammanträde minst en gång i månaden som kommitténs förslag till uppmjukning av denna bestämmelse skulle för tiden intill den nya kommunindelningens ikraftträdande medföra så stora och allvarliga olägenheter för nämnder och ombud, att styrelsen ifrågasatte om ej hittills tillämpade föreskrifter borde få gälla till dess ny kommunindelning trätt i kraft. Alltså skulle obligatoriskt sammanträde hållas varje halvår samt handläggning av pensionsärende ske senast inom två månader sedan ärendet inkommit till ordföranden, såvida icke pensionsstyrelsen, där det prövades erforderligt, annorlunda förordnade. Möjligen kunde sistnämnda tidrymd utbytas mot en månad, men i dylikt fall torde dock ett generellt medgivande från pensionsstyrelsen om högst två månaders liggetid för vissa mindre brådskande ärenden bli erforderligt.

Av de i ärendet hörda *pensionsnämnderna* och *ortsombuden* ha ett femtiotal yttrat sig på denna punkt. Skilda meningar ha därvid framkommit; medan åtskilliga ombud och nämnder förordat kommitténs förslag, ha andra ansett nuvarande bestämmelser tillfyllest, särskilt i fråga om mindre pensionsdistrikt. Därvid ha åberopats kommunikationssvårigheter och uttryckts farhågor för att antalet ärenden på varje sammanträde skulle kunna bli för litet för att sammanträdet skulle anses befogat. Det har även erinrats att det förekomme så små pensionsdistrikt att endast ett eller annat ärende om året förekomme.

Av övriga remissmyndigheter har *länsstyrelsen i Stockholms län*, under åberopande av motionen I: 312 till 1946 års riksdag uttalat sig för ett bibehållande av nu gällande regler i förevarande avseende. *Föreningen pensionsnämndsordförande i Stockholm med omnejd* har anfört, att i större pensionsdistrikt stora svårigheter förelåge att inom en månad slutbehandla en inkommen pensionsansökan. Orsakerna härtill vore flera; erforderliga uppgifter från socialregister och andra uppgiftslämnare kunde icke erhållas på kortare tid än omkring 14 dagar och i flertalet fall nödgades nämnderna företaga erforderlig utredning genom sökandens hörande eller annorledes. Gällande bestämmelse att ärende skulle handläggas senast inom två månader syntes därför böra bibehållas.

Socialvårdskommitténs förslag att suppleanter i pensionsnämnd böra kallas till sammanträde med nämnden och beredas tillfälle att deltaga i nämndens överläggningar men ej i beslutet har lämnats utan erinran av *pensionsstyrelsen*, som dock erinrat att riksdagen i skrivelse till Konungen begärt utredning angående skyldighet att lämna suppleanter meddelande om när sammanträden med kommunala nämnder och styrelser äga rum. Därest detta förhållande skulle föranleda uppskov med frågans avgörande, borde dock redan nu föreskrivas, att pensionsnämnds ordförande skulle underrätta ordförandesuppleanten om sammanträdes hållande. De *pensionsnämnder* och *ortsombud*, som yttrat sig i denna fråga, ha i allmänhet tillstyrkt socialvårdskommitténs förslag.

Departements-
chefen.

För de pensionssökande är det uppenbarligen av största vikt, att prövningen av pensionsansökningarna icke onödigtvis fördröjes. Mot bakgrunden härav föreslog jag vid framläggande av förslaget till nya folkpensioneringslagen, att pensionsnämnd skulle sammanträda minst en gång i månaden, om på nämndens prövning beroende ärende funnes. Den ytterligare utredning som nu föreligger har icke föranlett mig att frångå denna principiella ståndpunkt. Med hänsyn till lokala förhållanden — jag tänker därvid särskilt på Norrland — kan det emellertid vara önskvärt att pensionsstyrelsen äger medgiva undantag från denna huvudregel. Syftet med regeln synes mig ock vinnas, därest, på sätt socialvårdskommittén förordat, regeln kommer att gälla endast ansökningar om pension eller om ökning av pension. Beträf-

fande andra ärenden torde i en blivande ny instruktion för pensionsnämnderna kunna inflyta erforderliga föreskrifter till förebyggande av onödig tidsutdräkt i ärendenas handläggning. I anledning av vad föreningen pensionsnämndsordförande i Stockholm med omnejd anfört vill jag uttala, att det i regel bör vara möjligt att inom en månad erhålla det material som erfordras för prövning av en pensionsansökning. Den möjlighet som enligt 30 § finnes att uppskjuta ärendes fortsatta handläggning, bör följaktligen användas endast då så är oundgängligen erforderligt. Jag vill slutligen anmärka att jag icke finner något behov föreligga av föreskrift att pensionsnämnd obligatoriskt skall sammanträda varje kalenderkvartal eller ens varje kalenderhalvår. Finnes intet ärende att handlägga, är uppenbarligen ett dylikt sammanträde ganska meningslöst.

I enlighet med det anförda föreslår jag att pensionsnämnd skall sammanträda å ställe, som nämnden bestämmer, på kallelse av ordföranden, så ofta denne med avseende å inkomna ärendens antal och vikt finner det nödigt, dock att på nämndens prövning beroende ansökning om pension eller om ökning av pension skall handläggas snarast möjligt och senast inom en månad, såvida icke pensionsstyrelsen, där särskilda skäl därtill föranleda, annorlunda förordnar.

Mot socialvårdskommitténs förslag till ändring av bestämmelserna om kungörande av tid och ställe för pensionsnämnds sammanträde synes intet vara att erinra. Frågan om suppleanters kallande till nämndssammanträde torde däremot, i avbidan på den utredning om suppleanternas i kommunala nämnder och organ inkallande till sammanträden, som uppdragits åt kommunallagstiftningskommittén att verkställa, tills vidare kunna lämnas olöst. Icke heller finner jag skäl att i lagtexten införa uttryckligt stadgande att ordförandens suppleant skall underrättas om sammanträdes hållande.

30 §.

Enligt gällande bestämmelser skall pensionsärende genast avgöras, där icke nämnden för vederbörandes hörande eller eljest i följd av särskilda omständigheter finner uppskov oundgängligen erfordras, dock skall i sådant fall ärendet bringas till slut å näst därpå följande sammanträde. Enligt instruktionen för pensionsnämnderna skall detta sammanträde hållas inom två månader, om ej pensionsstyrelsen annorlunda förordnar.

Socialvårdskommittén har anfört, att nyssnämnda stadgande i folkpensioneringslagen icke alltid vore lämpligt å ort, där pensionsnämnden sammanträdde ofta, varför kommittén föreslagit att i stadgandet endast borde föreskrivas, att ärende skulle bringas till slut inom tre månader från det första sammanträdet räknat.

Pensionsstyrelsen har — med hänsyn till att missbruk av uppskovsförfarandet kunde leda till avsevärd förlängning av väntetiden för de pensionsökande — ansett att uppskjutet ärende borde bringas till slut snarast möj-

ligt och senast inom två månader, såvida icke pensionsstyrelsen, där det prövades erforderligt, annorlunda förordnade. *Föreningen pensionsnämndsordförande i Stockholm med omnejd* har yttrat, att den av kommittén föreslagna tiden för slutbehandling av ett bordlagt ärende syntes rundligt tilltagen. I anslutning till sitt förslag att i 28 § borde intagas föreskrift att pensionsansökning skulle av nämnden handläggas senast inom två månader har föreningen funnit böra stadgas, att ärende, vars handläggning uppskjutits, skulle bringas till slut inom tre månader från den dag då ärendet inkom till nämndens ordförande.

Departements-
chefen.

Med den av mig föreslagna bestämmelsen i 28 § att pensionsansökning i regel skall prövas inom en månad efter det den inkommit till nämndens ordförande synes mig stå bäst i överensstämmelse, att i här förevarande paragraf föreskrives att, därest uppskov oundgängligen erfordras, ärendet skall bringas till slut snarast möjligt. I fråga om maximitiden för ärendets behandling förordar jag den mening som uttalats av föreningen pensionsnämndsordförande i Stockholm med omnejd eller att ärendet skall bringas till slut inom tre månader från den dag ärendet inkom till pensionsnämndens ordförande.

31 §.

Enligt andra stycket av denna paragraf gäller för närvarande att, sedan protokoll för pensionsnämnds sammanträde justerats, å förut kungjort ställe skall anslås en förteckning över de ansökningar, rörande vilka beslut fattats.

Socialvårdskommittén har anfört, att detta stadgande ledde till att allmänheten erhöle en inblick i de pensions sökandes förhållanden, som icke vore önskvärd, och har fördenskull föreslagit att stadgandet ersättes med bestämmelse om skyldighet för pensionsnämndens ordförande att, sedan protokollet justerats, ofördröjligen kungöra detta på sätt som gäller beträffande kungörande av pensionsnämndssammanträdes hållande.

Den sålunda föreslagna ändringen, som tillstyrkts av pensionsstyrelsen, synes böra genomföras.

34 §.

I anslutning till den i det föregående föreslagna decentraliseringen av prövningen av vissa pensionsärenden ha i denna paragraf skett vissa jämkningar. Härvid har jämväl beaktats den föreslagna ändrade behandlingen av frågan om pension åt den som är eller varit hemfallen åt alkoholmissbruk.

Vid paragrafens omredigering har nuvarande första stycket ansetts kunna lämnas i sak oförändrat utom såtillvida att hänvisningen till 16 § fjärde stycket utgått. Nuvarande andra och tredje styckena ha hopförts till ett stycke och ha i redaktionellt avseende förenklats. I texten har uttryckligen angivits att det jämväl ankommer på nämnden att fastställa pensionens be-

lopp ävensom då fråga är om sjukbidrag, den tidpunkt intill vilken bidraget längst må utgå. Det synes mig lämpligt, att pensionsnämnden i första hand tar ståndpunkt även till sistnämnda fråga. Det slutliga avgörandet härutinnan tillkommer dock pensionsstyrelsen.

Den föreslagna ändringen i paragrafens näst sista stycke är uteslutande av redaktionell art. Angående sista stycket hänvisas till vad som anförts vid 5 §.

35 §.

För innebörden av de ändringar som föreslås i denna paragraf har tidigare redogjorts.

36 §.

I denna paragraf ha upptagits de ändrade föreskrifter angående pensionsstyrelsens befattning med pensionsärendenas handläggning, som föranledas av den föreslagna decentraliseringen av inkomstprövningen i ärenden angående ålders- och änkepension. Särskild motivering för paragrafens ändrade avfattning torde, utöver vad i det föregående anförts, icke erfordras i vidare mån än såvitt angår sista punkten i andra styckets föreslagna lydelse. Vad här föreslås har föranletts därav att bedömandet av frågan huruvida i visst fall folkpension skall utgå i form av sjukbidrag i stället för såsom invalidpension samt för huru lång tid sjukbidrag bör utgå, i allt väsentligt är av medicinsk art. Pensionsstyrelsen har med hänsyn härtill ansetts böra äga rätt att ändra vad pensionsnämnd härutinnan beslutat.

Pensionsstyrelsen har anført, att om ett stort antal kommuner införde särskilt bostadstillägg och därvid tillämpade olika grunder, en skyldighet för styrelsen att ingå i prövning av frågan, huruvida pensionsnämnds beslut rörande särskilt bostadstillägg stode i överensstämmelse med de genom kommunalt beslut föreskrivna grunderna, kunde bli mycket betungande. Med hänsyn härtill har pensionsstyrelsen föreslagit, att styrelsens kontroll skulle inskränkas till att avse de förutsättningar för rätt till särskilt bostadstillägg som direkt angåves i lagen om folkpensionering. Detta skulle innebära, att styrelsens befattning med ifrågavarande ärenden, då besvär icke anförts, inskränktes till ett konstaterande av att rätt till annan folkpension föreläge för den tid det särskilda bostadstillägget enligt pensionsnämndens beslut skulle utgå samt att värdighetsbestämmelserna i 16 § icke föranledde till att tillägget icke borde utgivas. Den löpande kontrollen i övrigt måste enligt styrelsens mening lämpligen utgöra en kommunal angelägenhet. När besvär anförts skulle styrelsen givetvis icke heller granska, om grunderna vore riktiga, utan endast — förutom den prövning som skedde när besvär ej anförts — avgöra huruvida grunderna blivit rätt tillämpade i det föreliggande fallet.

Till vad pensionsstyrelsen sålunda uttalat kan jag helt ansluta mig. Särskilda bestämmelser i ifrågavarande avseende torde dock icke vara erforderliga i lagtexten.

37 §.

Beträffande här föreslagna ändringar hänvisas till vad tidigare anförts.

38 §.

Jämväl i fråga om de ändringar, som föreslås i denna paragraf, torde särskild motivering utöver vad tidigare anförts i huvudsak vara obehövlig. Vad angår första punkten föreslås, utöver en redaktionell ändring, som är be-
tingad av den ändrade avfattningen av 34 §, en ändring i den nuvarande bestämmelsen att pension utgår till och med den månad, varunder pensions-
tagaren avlidit eller pensionens indragning beslutats eller pensionen eljest
skall upphöra att utgå. Pensionsstyrelsen har påpekat, att denna formulering kunde förhindra indragning av icke utbetalad folkpension för gången
tid, ehuru pensionstagaren under ifrågavarande tid uppenbarligen icke varit
pensionsberättigad. Stadgandets avfattning har i anledning härav jämkats.

Övergångsbestämmelse.

Intill den 1 januari 1948 gälla för pensionsnämndernas handläggning av pensionsärenden hittillsvarande föreskrifter. Då reglerna om decentralise-
ring av inkomstprövningen icke lämpligen synas böra tillämpas av näm-
nderna före nya folkpensioneringslagens ikraftträdande torde övergångsvis
böra föreskrivas, att i fråga om ärende, som handlagts av pensionsnämnd
före den 1 januari 1948, den nya folkpensioneringslagen i dess ursprungligen
antagna lydelse skall tillämpas i stället för nu föreslagna bestämmelser.

Föredraganden hemställer härefter, att nu ifrågavarande inom socialde-
partementet upprättade förslag till *lag angående ändring i lagen den 29 juni
1946 (nr 431) om folkpensionering* måtte genom proposition föreläggas riks-
dagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga leda-
möter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t
Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposi-
tion av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Sven Sigurdson.
